

Lunds Universitet
Socialhögskolan
SOA 205 Magisterkurs
Vt 2004

”Allt handlar om att synas”

En studie om graffitimålade ungdomar i Bromma

Författare: Victoria Holmgren
Handledare: Ingrid Runesson

Nu, efter en hel del universitetsstudier har jag lärt mig en del, men ju mer jag lär mig desto mer förstår jag hur mycket kvar det finns att lära. Jag är övertygad om att jag delar denna erfarenhet med flera och för mig handlar det om ödmjukhet och respekt inför forskning och vetenskap. Det finns alltid något nytt att lära, eller har jag fel?

Jag vill ta tillfället i akt och tacka de ungdomar som genom sin medverkan gjort det möjligt för mig att genomföra denna studie. De har visat stort intresse och alltid tagit sig tid när jag bett dem om hjälp eller råd. En stor eloge till dessa ungdomar för att de så friskostigt delat med sig av sina erfarenheter och dessutom hjälpt mig att förstå graffitivärlden. Jag tackar även min handledare som på ett föredömligt sätt hjälpt mig under uppsatsens gång och för den snabba reponsen jag fått på mina alster. Ett stort tack till Britt-Marie, Ewa och Mattias för att de läst och kommenterat min uppsats. Slutligen vill jag tacka min kära sambo Daniel för all uppmuntran och kärlek under resans gång.

Stockholm i maj 2004
Victoria Holmgren

This is a qualitative study of how the youth in the graffiti subculture of Bromma look upon their own situation. The main research questions of the study were: How do the writers define graffiti? Why do the writers, of this study, start to do graffiti? What attractions do the writers find with graffiti? What various reasons would make them stop? The empirical base consisted of seven interviews with writers. The writers are between 16 and 21 years old and come from different backgrounds. In my analysis, I used Goffman's "dramaturgical approach", an approach that views social life as performances similar to those performed at a theatre. In the analysis I also used earlier research with a criminological, an ethnographic and a social science perspective.

The findings indicate that graffitiists constitute a heterogeneous group as regards to both their background characteristics and their personal opinion about the meaningfulness of graffiti. The writers of this study started with graffiti when they were between 11 and 16 years old. The most common thing was that writers got introduced to the graffiti by a friend. They started with graffiti as a search for a voice and a status at a time in life when this was hard to find. By writing their name they earned fame and respect. Other personal benefits of the subculture membership are fellowship with the peer group but also the highs and the excitement by doing something illegal. The youths in the study have difficulty seeing the negative factors and what could make them stop. Some aspects they do say for potential reasons for stopping could be getting arrested, not getting fame and respect anymore or growing up and building a family.

Key Words: Graffiti, youth, subculture and "klotter"

1	INLEDNING	6
1.1	PROBLEMBAKGRUND	6
1.2	STUDIENS BAKGRUND	7
1.3	SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH AVGRÄNSNING	7
1.4	DEFINITIONER OCH PRECISERING AV BEGREPP	8
1.4.1	<i>Ungdomar eller målare</i>	8
1.4.2	<i>Klotter och graffiti – två omstridda begrepp</i>	8
1.5	STUDIENS UPPLÄGG	10
2	LAGEN OCH SAMHÄLLET	11
2.1	LAGRUM.....	11
2.2	SAMHÄLLETS INSATSER.....	12
2.2.1	<i>Det klotterförebyggande arbetet i Sverige</i>	12
2.2.2	<i>Det klotterförebyggande arbetet i världen</i>	13
3	TIDIGARE FORSKNING	15
3.1	VAL AV LITTERATUR.....	15
3.2	ETNOGRAFISKT PERSPEKTIV	15
3.2.1	<i>Graffiti som livsstil, karriär och hierarki</i>	15
3.3	KRIMINOLOGISKT PERSPEKTIV	16
3.3.1	<i>Klottrare är ingen enhetlig grupp</i>	17
3.3.2	<i>Högriskprofiler och flickor som målar graffiti</i>	18
3.4	SOCIALVETENSKAPLIGT PERSPEKTIV	18
3.4.1	<i>Graffitikulturen</i>	18
3.4.2	<i>Sammanfattning av drogvaneinventeringen och intervjuerna</i>	19
3.5	LIKHETER OCH OLIKHETER	19
4	TEORETISKA BEGREPP	21
4.1	GOFFMAN OCH DEN DRAMATURGISKA MODELLEN	21
4.1.1	<i>"Jaget" och identiteten</i>	21
4.1.2	<i>Dramaturgiska begrepp</i>	21
4.1.3	<i>Roller och rolldistans</i>	22
5	METOD.....	24
5.1	VETENSKAPSTEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	24
5.2	VAL AV METOD.....	24
5.3	URVALSMETOD	25
5.4	BESKRIVNING AV INTERVJUSITUATIONEN.....	26
5.5	METODOLOGISKA REFLEKTIONER	27
5.6	VALIDITET OCH RELIABILITET	28
5.7	ANALYS OCH TRANSKRIBERING AV INTERVJUER	29
5.8	KÄLLKRITIK	29
5.9	FORSKNINGSETISKA REFLEKTIONER.....	30
6	EMPIRI	31
6.1	REDOVISNING AV INTERVJUPERSONERNA.....	31
6.2	REDOVISNING AV INTERVJUERNA	32
6.2.1	<i>Vägen in till graffiti</i>	33
6.2.2	<i>Livet med graffiti</i>	35
6.2.3	<i>Sluta eller fortsätta</i>	45
7	ANALYS.....	47
7.1	KLOTTER OCH GRAFFITI	47
7.2	ATT BÖRJA MED GRAFFITI.....	48
7.3	GRAFFITINS BETYDELSE FÖR UNGDOMARNA	48
7.4	ATT UPPHÖRA MED GRAFFITI	51
8	SLUTDISKUSSION.....	54
8.1	SAMMANFATTNING	54

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

8.2	EGNA REFLEKTIONER	55
8.3	FORTSATT FORSKNING	57
	KÄLLFÖRTECKNING... ..	60
	BILAGA.....	62
	APPENDIX.....	63

1 INLEDNING

Det inledande kapitlet belyser studiens bakgrund, syfte och frågeställningar sett i sitt sammanhang. Vidare ger kapitlet en kort introduktion till graffitin och dess subkultur.

1.1 PROBLEMLÅGGRUND

Ungdomsproblem och ungdomskriminalitet är ständigt föremål för diskussion. För att minska problemen med ungdomars kriminalitet och för att motverka att nya brott begås samarbetar myndigheter och frivilligorganisationer. Trots samhällets försök att komma tillrätta med ungdomskriminalitet ökar brottsvågen vad gäller skadegörelse i form av klotter (Optiz, 2004).

Vid mitten av 1980-talet sade man att det kommit ett ”nytt” ungdomsfenomen till Sverige. Ungdomar började måla och skriva en ny typ av bild, där bokstäver, oftast en pseudonym för den person som gjort bilden, var huvudmotivet. Dessa målningar utfördes och utförs även idag i offentliga miljöer, företrädesvis på platser i samband med allmänna kommunikationsmedel. Dessa bokstavsbilder som utförs med sprayfärg eller med filtpenna, har av somliga kommit att kallas graffiti och av andra klotter (Estrada/Flyghed, 2001, s 260).

Det är tveksamt om klotter är ett nytt fenomen då man redan i antikens Pompeji försökte lämna synliga spår efter sig genom att rista på murarna. Subkulturen runt graffitin växte fram i de amerikanska städerna Philadelphia och New York under 1960-talet och 1970-talet (Sundell mfl., 2002, s 7). 1971 kom det första massmediala erkännandet av graffitin då New York Times publicerade en artikel om en av utövarna, Taki 183. Demetrius var utövarens riktiga namn men i sin konst valde han att använda sig av sitt smeknamn Taki. Siffran 183 var numret på det gata han levde på. Taki arbetade som affärsbud på Manhattan och fick därigenom stora möjligheter att sprida sin ”tag”¹ över hela New York. Att det ovanliga namnet Taki med det efterföljande numret 183 dök upp på alla möjliga ställen väckte stor nyfikenhet av allmänheten (@149s hemsida). Efter att artikeln publicerats blev ”taggandet” mer och mer utbrett varpå det också blev svårare att få uppmärksamhet genom denna aktivitet. Man började göra större och mer bearbetade tags med fler färger och bakgrund för att till slut skapa de första riktiga graffitimålningarna

Vid första anblicken kan fenomenet graffiti verka svårbegripligt. Ungdomarna lägger ned både pengar och tid på att måla bilder eller signaturer, som oftast snabbt tvättas bort. Utanför den egna kretsen varierar synen på klotter kraftigt, det finns de som vill förhindra dess utövande och de som bejakar det som konst. Man kan fråga sig varför en del ungdomar ägnar sig åt denna aktivitet. Uppenbarligen finns här en drivkraft som kan vara svår för utomstående att förstå. Det råder dock ingen tvekan om att åtgärder och sanering mot klotter är kostsamma för samhället (Estrada/Flyghed, 2001, s 261), bara i Stockholmsområdet uppgår kostnaderna till över 50 miljoner kronor (Lindblom, 2002). För att minska samhällets kostnader och för att

---

¹ För ordförklaring, se appendix

minska ungdomskriminaliteten har förebyggande åtgärder genomförts men utvärderingar och vetenskaplig forskning om arbetets effekter saknas nästan helt, såväl i Sverige som i andra länder (Hollari, 2003, s 21).

1.2 STUDIENS BAKGRUND

I mitt arbete som socialsekreterare har jag fått upp ögonen för den så kallade graffitikulturen. Under de två år som jag arbetat på Barn- och Ungdomsgruppen i Bromma stadsdelsförvaltning har jag upptäckt att jag tillsammans med en del av mina kollegor saknar kunskap om klotter och hur vi bäst kan bemöta de olika individerna som begår detta brott. Vidare har jag sett tendenser av att jag själv, några av mina kollegor och några av ungdomarnas föräldrar inte tagit till sig de risker som klotter i vissa fall kan medföra.

Inom Stockholm stads dokumentationssystem, Paraplysystemet, används begreppet *inkommen information* för de uppgifter om barn och ungdomar som kommer till socialtjänstens kännedom. Informationen kan komma i form av en anmälan, en ansökan eller en remiss. Uppgifter samlas in om bland annat hur många anmälningar och ansökningar som kommit till stadsdelarna, vem som kommit med informationen och vad som ligger till grund för den. För att få en inblick i hur situationen rörande klotter ser ut i Bromma studerade jag den inkommande informationen socialtjänsten fått in under år 2002. Under året inkom 201 anmälningar gällande ungdomar mellan 12 och 20 år. 123 av dessa gällde missbruk eller brott och kom främst från polismyndigheten, Maria Ungdom och Socialtjänsten. 18 % av anmälningarna rörde klotter. Klotter var den kategori tillsammans med snatteri som var det vanligast förekommande brottet bland ungdomarna. Vad gäller inkommande information i form av ansökningar uppfattar jag att det är mindre vanligt att killar och tjejer som själva är aktiva eller deras vårdnadshavare ansöker om stöd, men jag vet att det förekommer.

Jag tycker att det är tydligt att jag, som en del andra, inte vet hur vi ska bemöta våra ungdomar som sysslar med illegal graffiti. Jag vet inte hur man kan öka deras försäelse och insikt om individuella- och samhälleliga konsekvenser av att måla illegalt. Som socialsekreterare känner i alla fall jag mig vilsen. Ibland känns det som om jag famlar i mörkret och hoppas att något jag gör eller säger ska vara verksamt för ungdomen ifråga. Det enda jag känner mig säker på är att det här sättet att arbeta med ungdomarna inte passar mig. Jag önskar kunskap, inte minst om vad ungdomarna själva tänker, känner och vad de tror på. Av denna anledning vill jag genom min D-uppsats belysa hur aktiva graffitimålare inom Bromma själva ser på fenomenet.

1.3 SYFTE, FRÅGESTÄLLNINGAR OCH AVGRÄNSNING

Syftet med denna studie är att öka kunskapen och förståelsen om hur ungdomarna som målar illegal och/eller legal graffiti själva ser på klotter respektive graffiti. Detta syfte kommer att belysas genom följande frågor:

1. Hur definierar ungdomarna själva klotter respektive graffiti?
2. Varför börjar ungdomarna med graffiti?
3. Vad betyder graffitin för ungdomarna?
4. Vad skulle kunna få dem att sluta?

Studien är avgränsad till att gälla ungdomar som är eller har varit aktuella vid familjesektion på Bromma stadsdelsförvaltning eller ungdomar som lever eller har levt i Bromma stadsdel. Vidare har jag valt att belysa frågorna ovan ur ungdomarnas perspektiv, detta för att avgränsa ämnet och göra studien realistisk. Ett sätt att göra studien mer omfattande hade varit att även

belysa ämnet graffiti eller klotter ur exempelvis en myndighetspersons perspektiv eller kanske en förälders.

1.4 DEFINITIONER OCH PRECISERING AV BEGREPP

1.4.1 Ungdomar eller målare

För att man skall räknas som ungdom och falla inom studiens avgränsning skall man vara mellan 13 och 24 år gammal. Jag har valt att kalla de ungdomar som målar illegal såväl som legal graffiti för målare eller för ungdomar. Jag valde att inte begränsa mig till endera då jag upplever att det skriftliga språket då skulle bli torftigt. Vidare har jag valt att inte använda begreppet klottrare med anledning av att detta skulle kunna väcka ett missnöje från ungdomarnas sida och deras förtroende för mig därmed skulle riskeras att ta skada. Detta val var även ett led i min ambition att inte vara värderande eller normativ i mina intervjuer och i min analys.

1.4.2 Klotter och graffiti – två omstridda begrepp

Enligt nationalencyklopedin (1994, band 7) betyder graffiti något som ”kan utgöras av en text, bild eller bådadera, ristat, skrivet eller målat, oftast på offentliga platser eller annans egendom för att dekorera eller för att uttrycka åsikter och känslor”. Graffiti kan huvudsakligen utföras i tre olika former; tag, Throwup och Piece. Denna form av graffiti brukar kallas TTP-graffiti. T som i Tag, T som i Throwup och slutligen P som i Piece (Shannon, 2001, s 22). De flesta utövarna använder sprayburkar, andra verktyg är filtpenna, skoputs, dekalor och vassa metallföremål som man kan rista sitt namn med på fönster eller andra hårda ytor. Enligt Svenska akademins ordlista (1995) betyder ordet klotter en samling av oläsliga skrivtecken, meningslösa figurer och otydlig skrift. Det finns många uttryck inom graffitis värld som inte tillhör gemene mans vokabulär. Av denna anledning har jag valt att sammanfatta några av de vanligaste uttrycken nedan samt i en appendix, där även övriga uttryck och ord förklaras.

Tag

Tag är en kodifierad, noga utformad namnteckning. Tags eller taggar på svenska, är kombinationer av olika bokstäver som är sammanfogade med varandra. De går att rita snabbt och målas därför ofta på ett flertal ställen, till exempel på husväggar eller på tunnelbanevagnar. Varje person har sin egen tag, vilket kan liknas med ett företags logotyp. Tanken med en logotyp är att den ska vara igenkännande för ett specifikt företag och reklam är ett sätt att uppnå detta. På samma sätt fungerar ungdomarnas tags, det handlar om att marknadsföra sitt eget namn (Macdonald, 2001, s69). Graffiti utförs vanligtvis på ett olagligt sätt och av denna anledning använder ungdomarna inte sina riktiga namn. Tags är det som folk i allmänhet uppfattar som klotter.

Figur 1.0 Exempel på en tag².

² Fotot är hämtat från hemsidan: <http://www.caustik.cjb.net/>

Throwup

När en målare utvecklas kommer denne troligen att börja experimentera och använda olika former av graffiti. Kanske övergår man från filtpenna till sprayburk eller vidareutvecklar sin egen stil. Många börjar måla throwups. Throwup är en bokstavsbild som oftast är stor och skriven med endast ytterkonturlinje (Macdonald, 2001, s69).

Figur 1.1 Exempel på en Throwup³.

Piece

Piece är en förkortning av masterpiece och är en fullständig ornamenterad bokstavsbild med bakgrund, signatur och eventuellt figurer (Estrada/Flyghed, 2001, s265).

Figur 1.2 Exempel på en piece⁴.

Bomba

Att bomba är för många en viktig del inom graffiti. Det är en aktivitet som ofta sker mitt i natten eftersom risken att bli upptäckt då är som minst. Utrustad med en filtpenna eller en sprayburk promenerar målare kilometer på kilometer och skriver sitt namn eller sin så kallade tag. Ju synligare desto bättre. Bombning handlar om kvantitet och produktivitet snarare än kvalitet. En äldre målare kan göra denna aktivitet för att minska sin inre stress. En yngre målare bombar främst för att det ger en möjligheten att bli känd (Macdonald, 2001).

Crew

Det man framförallt förknippar med organisation inom graffiti världen är ett så kallat Crew. Det vill säga en löst sammansatt grupp av graffiti målare som skriver ett gemensamt namn, oftast förkortat till 3-4 bokstäver, till exempel VIM som betyder Vandals In Motion. Vissa Crews består av medlemmar från olika städer och till och med olika länder och träffas sällan. Medlemmarna skriver då crew-namnet var för sig (Estrada/Flyghed, 2001, s 285). Det jag avser med definitionen Crew i denna studie är en sammansatt grupp av graffiti målare som regelbundet träffas och verkar gemensamt.

---

³ Fotot är hämtat från hemsidan: <http://www.graffiti.org/faq/graffiti.glossary.html>

⁴ Fotot är hämtat från hemsidan: <http://www.pendeln.tk>

Lagliga respektive olagliga målare

”Lagliga målare” är de som inte målar på olagliga ställen eller på ett olagligt sätt. Målare som tidigare har målat olagligt men upphört med detta och istället målar på en laglig arena definieras som lagliga målare. Huvudsakligen kan man säga att ”olagligt målade” skiljer sig från lagligt målade i den bemärkelsen att de lagliga målarna ej riskerar ett åtal. De begår ej en brottslig handling (Macdonald, 2001, s 164).

Graffitin som subkultur

Det finns många varierande definitioner av ordet *subkultur*. Min målsättning är inte att återge samtliga av dem här utan snarare att identifiera ett par centrala element för begreppet. Syftet med detta är att ge en bild av hur begreppet subkultur används i kontexten av denna uppsats. För att kunna förstå vad som menas med begreppet subkultur måste man först klargöra vad man menar med *kultur*. Med kultur menas den särprägel som utmärker en verksamhet, en organisation, en grupp eller ett samhälle. Det kan vara alster av verksamheter bland annat i konst, värderingar, sedvänjor, attityder som sammanhänger helt hos ett folk eller hos flera folk som har nära kontakt med varandra (Psykologilexikon, 1997, s 302). Med termen subkultur menas ett enhetligt *kulurmönster* som bestämmer livet i en avgränsad grupp i samhället (Psykologilexikon, 1997, s 528), i detta fall de som ägnar sig åt graffiti.

1.5 STUDIENS UPPLÄGG

Det inledande kapitlet belyser studiens bakgrund, syfte och frågeställningar sett i sitt sammanhang. Vidare ger kapitlet en kort introduktion till graffitin och dess subkultur. I det andra kapitlet sammanställs lagrum som kan vara aktuella för ungdomar som målar graffiti. Vidare ges en sammanfattning av vad samhället har att erbjuda de ungdomar som målar illegal graffiti för att förmå dem att upphöra med detta. I det tredje kapitlet sammanställs valda delar av den forskning som publicerats rörande graffiti. Jag diskuterar även forskningens likheter och olikheter. Det fjärde kapitlet innehåller en redovisning och diskussion kring det teoretiska begrepp som jag valt som grundstomme i min analys. Begreppen är hämtade från Erving Goffmans dramaturgiska modell. I det femte kapitlet presenterar jag uppsatsen vetenskapsteoretiska och metodologiska utgångspunkter. Kapitlet berör därtill studiens forskningsetiska reflektioner, tillförlitlighet, trovärdighet samt generaliserbarhet. I det sjätte kapitlet illustreras ungdomarnas uppfattningar, tankar och åsikter om graffiti för att sedan i det sjunde kapitlet länkas ihop med teorin och den tidigare forskningen. I det sista kapitlet, det åttonde i ordningen, avser jag belysa de övergripande slutsatser jag dragit och den lärdom jag erhållit av studien. De nya frågor och reflektioner som studien väcker kommer även att åskådliggöra här.

2 LAGEN OCH SAMHÄLLET

I detta kapitel sammanställs lagrum som kan vara aktuella för ungdomar som målar graffiti. Vidare ges en sammanfattning av vad samhället har att erbjuda de ungdomar som målar illegal graffiti för att förmå den att upphöra med detta.

2.1 LAGRUM

Den som klottrar på annans egendom gör sig i regel skyldig till skadegörelse enligt 12 kap. 1 § respektive 12 kap. 2 § första stycket i brottsbalken. I allvarigare fall kan det vara frågan om grov skadegörelse, då i enlighet med 12 kap. 3§ brottsbalken (Brottsbalken, Rixlex).

För att komma tillrätta med problematiken vad gäller olaglig graffiti röstade riksdagen i oktober år 2003 igenom en lagändring där polisens möjligheter att gripa och lagföra klottrare förbättrades. Enligt 19 § polislagen (1984:387) får en polisman numera kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att *söka efter föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns anledning anta att den som avses med åtgärden bär ett sådant föremål med sig och det med hänsyn till omständigheterna kan antas att föremålet kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken* (Polislagen, Rixlex). Samtidigt fördubblades den maximala strafftiden för klotterbrott. I enlighet med 12 kap. 1 och 5 §§ brottsbalken kan *den som förstör eller skadar egendom, fast eller lös, till men för annans rätt därtill dömas för skadegörelse till böter eller fängelse i högst ett år* (Brottsbalken, Rixlex). Enligt tidigare lagstiftning kunde man endast dömas till fängelse i högst sex månader. Vidare fattade riksdagen i oktober 2003 beslut om att försök till skadegörelse av normalgraden ska kriminaliseras. Enligt 12 kap. 5 § brottsbalken kan man numera dömas till ansvar för *försök till skadegörelse*.

Lagförändringarna syftar främst till att komma tillrätta med de mest notoriska klottrarna. Andra, mer förebyggande insatser, krävs också för att komma tillrätta med problemet. De förebyggande insatserna kommer främst från landets kommuner och styrs bland annat av socialtjänstlagen. I varje kommun är socialnämnden skyldig att verka för att barn och ungdomar växer upp under goda förhållanden och enligt 3 kap. 1§ socialtjänstlagen *skall socialnämnden genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningar för goda levnadsförhållanden* (Socialtjänstlagen, Rixlex). I vissa fall bedöms det ej tillräckligt med förebyggande och främjande insatser och då kan andra medel anses nödvändiga. Enligt 11 kap. 1 § och 2 § socialtjänstlagen skall socialnämndens tjänstemän, vid en ansökan eller anmälan, inleda en utredning (Socialtjänstlagen, Rixlex). En utredningen syftar till att fastställa ett barns eller en ungdoms eventuella behov av hjälp och stöd och i förekommande fall vem som kan tillgodose detta. Barnet eller ungdomens bästa skall alltid vara utgångspunkten för socialnämndens insatser. Vidare skall insatserna planeras i samråd med den enskilde och dennes familj. Insatsen kan utformas på olika sätt beroende på den aktuella situationen, vanligast är olika former av råd och stödinsatser. Det finns även möjlighet att förmedla vård och stöd genom individuella öppenvårdsprogram, kontaktpersoner, familjehem och behandlingshem. I särskilda fall kan beslutas om tvångsvård enligt Lag (1990:52) med

särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Socialnämnden kan då efter utredning besluta om att ansöka om vård enligt LVU. Länsrätten fattar efter ansökan beslut om någon ska vårdas mot sin egen eller mot vårdnadshavarnas vilja. I sådana situationer bedöms att vård och/eller skydd måste tillgodoses och att detta ej kan ske på frivillig väg. Tvångsvård kan ges på grund av barnets hemmiljö exempelvis vårdnadshavares oförmåga, missbruk eller med anledning av det egna beteendet exempelvis kriminalitet, missbruk (Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga, Rixlex).

2.2 SAMHÄLLETS INSATSER

Det är inte bara lagen som är viktig när det gäller att komma till rätta med den olagliga graffiti. Vad samhället gör och vilka resurser som finns till det klotterförebyggande arbetet är av stor vikt. För att ta reda på vad samhället har att erbjuda och vad som har visats sig vara verksamt gav regeringen BRÅ i uppdrag att undersöka det klotterförebyggande arbetet i Sverige. I rapporten, som kallas *En inventering av förebyggande åtgärder*, framkom även andra länders erfarenheter av klotterförebyggande arbete och dess forskning. Enligt denna rapport är det ovanligt med utvärderingar varpå det ofta saknas kunskap om vilka åtgärder, eller snarare vilka kombinationer av åtgärder som fungerar. Erfarenheter från andra länder tyder emellertid på att snabb sanering av ner klottrade ytor, i kombination med andra åtgärder, kan ge goda resultat.

2.2.1 Det klotterförebyggande arbetet i Sverige

I Sverige är det främst i storstadsregionerna som klotteret uppfattas som ett stort problem. Bland särskilt drabbade kommuner är det emellertid bara en mindre andel som har en övergripande handlingsplan för hur klotter ska förebyggas. Tre fjärdedelar av de kommuner som säger sig ha mycket eller ganska mycket klotter, har ingen övergripande handlingsplan för hur de ska komma tillrätta med klottrandet. Det är betydligt vanligare att de har en policy för klottersanering (Hollari, 2003, s 7). Av BRÅ:s rapport framkommer att när olika aktörer samarbetar i klotterfrågan, är nästan alltid kommunen den drivande och sammanhållande aktören (Hollari, 2003, s 28). Närmare hälften av polismyndigheterna i landet uppger att ett eller flera av deras närpolisområden har en övergripande strategi för hur de ska arbeta förebyggande mot klotter. När de deltar i det klotterförebyggande arbetet sker det främst genom systematisk kartläggning av klottrare och deras klottersignaturer (Hollari, 2003, s 36).

Den absolut vanligaste åtgärden är snabb klottersanering, det vill säga att enskilda och kommuner snabbt sanerar bort eller målar över det klotter som dyker upp. Snabb sanering uppges ofta vara av avgörande betydelse för att minska känslan av förslumning i ett område. Dessutom minskar det möjligheten för klottraren att visa upp sig och sina alster. De flesta kommuner har en policy som innebär att klotteret ska vara borta inom ett till tre dygn (Hollari, 2003, s 31). För att ett helt område ska kunna saneras samtidigt har några kommuner samarbetsavtal med bland annat fastighetsägare vars egendom ofta blir nedklottrad. I Katarina-Sofias och Maria-Gamlastans stadsdelsnämnder skriver kommunen exempelvis ett sådant avtal med de kommunala bostadsbolagen och elbolagen. Därefter anlitas gemensamt en och samma saneringsfirma. Avtalet gäller ett väl avgränsat område. (Hollari, 2003, s 32). Att informera om klotterets skadeverkningar är också en vanligt förekommande förebyggande åtgärd. Flera av kommunerna producerar, i samarbete med andra aktörer, affischer och broschyrer för att nå ut med information. Många har anställda informatörer som besöker skolklasser. Kartläggning av klotter är också en ganska vanlig åtgärd (Hollari, 2003, s 31).

Att organisera graffitiskolor och/eller ställa i ordning väggar där det är tillåtet att klottra är de mest omdebatterade klotterförebyggande åtgärderna. De som förespråkar legala väggar lyfter ofta fram det konstnärliga värdet, medan de som är emot hävdar att dessa endast utgör en träningsplats för klotter, som sedan kommer att målas illegalt. Ungefär var tionde kommun i landet tillhandahåller legala väggar och/eller anordnar graffitiskolor. Kommuner som har legala väggar tenderar även vara betydligt aktivare vad det gäller andra sociala och situationella åtgärder mot klotter än vad de övriga kommunerna är (Hollari, 2003, s 32). I Umeå har kommunen projektanställt konstnären Roger Talik för att hålla kurser i graffitimåleri. Talik är känd illegal målare och förgrundsgestalt för många klottrare i Umeå. Genom att anställa en konstnär, som är känd i undergroundkretsar och ställa lagliga ytor till hans förfogande, hoppas Umeå kommun kunna minska klottret på fastigheter, viadukter och järnvägsvagnar (Hård 2004). Norrköping har redovisat goda resultat med en 500 meter lång, legal vägg. Även Västerås prövade lagliga väggar, men där minskade inte klottret (Hård 2004).

Olika former av *tekniska klotterskydd* som ytbehandling av en nybyggd eller nysanerad yta är tämligen vanligt. Mindre vanligt förekommande åtgärder är *ingrepp i den fysiska miljön*, exempelvis att bygga spaljéer eller plantera taggiga buskar för att försvåra klottrandet. En situationell åtgärd, som är ännu ovanligare, är *samarbete med handlare*, vilket i huvudsak innebär att försöka förmå dem att plocka bort sprayburkarna från de lättillgängliga hyllorna. Andra exempel på klotterförebyggande arbete präglas ofta av en vilja från kommunens sida att möta ungdomarna i en dialog. Dessa samtal kan se mycket olika ut. I exempelvis Tierp får de klottermisstänkta ungdomarna samtala med fältsekreterare, polis, kommunrepresentant och en ung politiker. Syftet med politikermötet är att ungdomen ifråga ska förstå att det finns andra, och bättre, sätt att göra sin röst hörd än att klottra (Hollari, 2003, 32).

Alternativa aktiviteter och behandlande insatser är två sorters åtgärder som ofta går in i varandra. De är mindre vanliga metoder i kommunernas brottsförebyggande arbete och kan handla om att försöka få ungdomar att intressera sig för andra sorters fritidsaktiviteter. I Lund planerar exempelvis kommunen att skapa en "ungdomslekplats" som förutom graffitiplank även ska innehålla skateboardramp, volleybollplan, en scen, en fikahörna och ett utrymme för "street-basket". Ett annat exempel är Göteborgsstadsdelen Tuve-Säve där så kallade "bekymmersamtal" genomförs med kända aktiva klottrare och deras föräldrar. Vid dessa samtal deltar bland annat polis och socialtjänst (Hollari, 2003, s 33).

2.2.2 Det klotterförebyggande arbetet i världen

Runt om i den industrialiserade världen pågår oräkneliga klotterförebyggande projekt. Insatserna har delvis olika innehåll och många har uppgett att deras åtgärder har minskat klottret.

I Oslo bedrivs en kampanj kallad *Stop tagging* och i Köpenhamn bedrivs kampanjen *Stop graffiti*. Det kanske mest karaktäristiska för dessa är att de bygger på ett brett samarbete mellan staten, kommunen och det lokala näringslivet. En del i Köpenhamns kampanj är att man kan teckna en sorts försäkring vilket innebär att fastighetsägare, mot betalning av en fast kvartalsavgift per löpmeter fasad, får omedelbar och kostnadsfri sanering om fasaden klottras ned. Åtgärden kompletteras även med en bred upplaga av informationskampanjer som både riktar sig till elever, föräldrar, skolpersonal och allmänhet. Lärarna får material som ska inspirera ungdomar att inte måla olagligt (Hollari, 2003, s 18).

Den belgiska staden Brügge har satsat på snabb sanering, informationskampanjer och ett aktivt arbete för att gripa de aktivaste klottrarna. Staden har även en generös attityd till lagliga graffitimålare vilket innebär att de ungdomar som tar avstånd från olagligt klottrande har möjlighet att måla graffiti på lagliga väggar (Hollari, 2003, s 19).

I Los Angeles i Kalifornien, USA, genomfördes ett projekt som gick ut på att klottrare, i stället för straff, kunde välja att göra samhällstjänst. I samhällstjänsten ingick ofta att måla över sin egen och andras graffiti. Projektet innehöll även sport- och dramaövningar samt undervisning till föräldrarna om hur de kan bemöta sina ungdomar. Företag och frivilliga krafter involverades i projektet (Hollari, 2003, s 20). Ett annat projekt i USA, närmare bestämt i Phoenix, startades upp i ett samarbete mellan polisen och kommunen. Projekts kanske mest innovativa inslag var ett telefonnummer, en så kallad het linje, dit man kunde ringa anonymt för att ge tips om klotter. Den som lämnade tips kunde få en belöning på ett par tusen kronor (Hollari, 2003, s 20). I Philadelphia, USA, användes en annan metod. Förutom den vanliga snabba saneringen, systematiserades registreringen av klottret för att man lätt skulle kunna spåra klottrarna. De som arresterades ställdes inför rätta i en speciell domstol där de lagfarna hade specialiserat sig på klotterrelaterad brottslighet. Förstagångsförbrytare, som erkände, gavs möjlighet att slippa åtal om de betalade saneringskostnaderna. Ytterligare en strategi var att ge så liten publicitet som möjligt åt klottrarna så att man ej skulle tillmötesgå deras sökande efter berömmelse (Hollari, 2003, s 21).

Under 1970- och 1980-talet försökte man i Australien minska spridningen av klotter genom att avskräcka klottrarna med skärpt lagstiftning. Mot slutet av 1980-talet stod det klart att dessa åtgärder inte ledde till någon nedgång i klottrandet. Inte heller den straffskärpning som infördes ett decennium senare uppges ha lett till någon större förändring, kanske främst beroende på att hårda domar sällan utdömdes (Hollari, 2003, s 21).

3 TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel sammanställer jag valda delar av den forskning som publicerats rörande graffiti. Jag diskuterar även forskningens likheter och olikheter.

3.1 VAL AV LITTERATUR

Forskare från skilda vetenskapliga områden har undersökt förekomsten graffiti utifrån olika frågeställningar och skilda teoretiska perspektiv. Jag har valt att studera forskare från olika ämnesfält för att få en bred bild av dagens forskning. Jag har studerat en avhandling av Nancy Macdonald som ser graffiti utifrån ett etnografiskt perspektiv. Vidare har jag läst en rapport av Knut Sundell som har ett socialvetenskapligt perspektiv samt en avhandling och en rapport av David Shannon som ser på graffiti utifrån ett kriminologiskt perspektiv. Jag har valt att presentera respektive forskares huvudsakliga slutsatser och forskningsrön för att sedan jämföra dessa med varandra.

3.2 ETNOGRAFISKT PERSPEKTIV

Nancy Macdonald har levt och arbetat i såväl London som New York. Det är även i dessa städer som hennes avhandling "The graffiti subculture – Youth, Masculinity and Identity in London and New York" har sitt säte. Avhandlingens huvudsakliga datainsamlingsmetod är deltagande observationer och intervjuer. Macdonald har vänt sig till 37 stycken respondenter, varav 29 av dessa var graffitimålare. Studien är främst baserad på manliga målare men hon har även intervjuat tre stycken kvinnliga.

Macdonald belyser graffiti som subkultur och menar att kulturen handlar om unga mäns sökande efter maskulinitet, identitet och status i ett av livets skeden då det är som svårast att finna detta. Enligt Macdonald erhåller ungdomarna berömmelse och respekt genom att skriva sina namn. Genom att göra det olagligt, så bygger de upp sin maskulina identitet och genom att exkludera flickor, så skyddar de den nyvunna identiteten. Vidare menar Macdonald att ungdomarna genom att stänga ute den övriga världen ökar sin makt, sin äganderätt och sin känsla av självstyrande. Inom graffitiens subkultur får de unga utövarna frihet och möjligheter som sträcker sig bortom vardagens gränser. (Macdonald, 2001).

3.2.1 Graffiti som livsstil, karriär och hierarki

Macdonald är av den uppfattningen att målarnas samtalsämnen aldrig går långt ifrån ämnet graffiti. Intresset för graffiti dominerar målarnas liv på bekostnad av andra aktiviteter och angelägenheter. Oavsett hur mycket eller hur litet graffiti påverkar det övriga livet så förblir målarna engagerade i att måla. Graffiti erbjuder dem berömmelse, respekt och status samt ger dem ögonblickliga och verkliga belöningar som spelar en viktig roll. Enligt Macdonald är graffiti inget målarna gör som ett tidsfördriv, utan deras liv kretsar bokstavligen runt detta. (Macdonald, 2001).

Målarnas upplevelse av graffitin som subkultur är högst strukturerad och organiserad. De flesta följer en väletablerad karriärsbana. Macdonald jämför graffitins karriär med en börsmäklares klättring på karriärstegen. Hon menar att en jämförelse rakt av inte är möjlig men att det finns flera likheter. Enligt Macdonald utvecklas graffitimålare genom olika handlingar och aktiviteter vilket leder till att de erhåller en position i gruppen. Precis som en anställd i ett stort företag startar målare sina karriärer längst ned på karriärstegen och genom hårt arbete och god vilja försöker de klättra uppåt. Ju högre de lyckas klättra, desto högre belöning erhåller de. Graffitikulturen omvandlar den "ekonomiska vinsten" till ett symboliskt kapital och även om vinsten bara är symbolisk så är den högt värderad. När målare erhåller berömmelse och respekt börjar deras självuppfattning att förändras. I början är de mer eller mindre "ingen", men genom hårt arbete och talang arbetar de sig upp till att bli "någon".

För att "bli någon" behöver målarna en publik. Därför målar ungdomarna främst där många människor kan se deras målningar, på ställen såsom motorvägar, korsningar, broar, gator, tågtunnlar och tunnelbanestationer. Den bästa bakgrunden för deras målningar är vanligtvis olika former av kommunikationsmedel, detta gör att deras namn passerar från ort till ort och publiken blir varierande och stor. En målare erhåller respekt genom att måla på ställen som är svåra att komma åt, som exempelvis högt uppe på en bro, och på ställen där det är lätt att bli upptäckt. Ju större fara som är involverad desto mer respekt får målaren. En större piece ger målaren än mer respekt eftersom han tidsmässigt och fysiskt sett utsatt sig för större fara. För de flesta som målar olagligt är den största bedriften att måla en wholecar, det vill säga man målar en tunnelbanevagn från dess övre till dess nedre del. (Macdonald, 2001).

Enligt Macdonald är det främst pojkar som målar och endast ett fåtal flickor. Macdonald menar att män som målar graffiti gör det för att det bland annat ger dem en möjlighet att skapa, bekräfta och förstärka deras maskulinitet. Genom graffitin får männen möjlighet att demonstrera sina färdigheter och kvaliteter vilket används för att definiera deras status. Som Macdonald sammanfattar det "Nobody was born a man, you earned manhood" (Macdonald, 2001, s 97).

Godkännandet som dessa män får genom att "visa upp sig själva" är kanske en av de viktigaste aspekterna till varför de målar. Respekt, status och erkännande är andra viktiga faktorer. Enligt Macdonald är det viktigt att reflektera över hierarkin inom subkulturen. Hierarkin rangordnar målare sinsemellan i termer av: ju större fara de utsätter sig för desto mer respekt får de. Ju mer respekt de har desto högre status får de. Ju högre status de har desto mer av en man är de. (Macdonald, 2001, s 97).

De flesta graffitimålarna slutar förr eller senare. Antalet personer som grips för graffitibrott minskar efter fyllda 19 år. När graffitimålarna blir äldre tenderar deras energi till graffitin att minska, de målar mindre frekvent och deras attityd till subkulturen förändras. Macdonald menar att de äldre målarna inte behöver graffitin eller dess belöningar på samma sätt längre. Deras karriär har nått sin kulmen, de har fått den status och den berömmelse de tidigare eftersträvat. När en målare blir lite äldre blir också hans "karriär" i förhållande till andras mer markant, han kan inte betala sina räkningar med sin karriär till skillnad från till exempel börsmäklaren. (Macdonald, 2001).

3.3 KRIMINOLOGISKT PERSPEKTIV

David Shannon arbetar vid kriminologiska institutionen på Stockholms universitet. Han har skrivit flera artiklar och böcker inom ämnet. I detta stycke kommer jag främst att sammanfatta två av hans verk; Swedish graffiti – a criminological perspective och Graffiti and Adolescent

Delinquency –an analysis of short term career trajectories. 2001 gav Shannon ut "Graffiti and Adolescent". I denna studie har han undersökt i vilken utsträckning de som klottrar även begår andra brott och hur deras brottslighet utvecklas över tid. Undersökningen baserar sig på polisanmälda brott och omfattar 134, av polisen kända, klottrare i Stockholm. Dessa klottrare har följts upp i nästan fem år, från 1994 till 1999. Elva av dessa personer har dessutom intervjuats. I slutet av oktober 2003 disputerade Shannon på en avhandling kallad "Swedish graffiti". Shannon undersökte klottrares eventuella övriga brottslighet. Det material som han har använt sig av är bland annat en självdeklarationsundersökning, där 15-åringar från hela landet har lämnat information om sina aktiviteter. Dessutom har han undersökt den övriga brottsligheten för flertalet ungdomar som gripits för klotter i Stockholm mellan 1994 och 1995. Som ett komplement till dessa statistiskunderlag har Shannon också intervjuat 14 klottrare i åldern 15 – 27 år.

3.3.1 Klottrare är ingen enhetlig grupp

Det kanske viktigaste av Shannons resultat är att de som polisanmäls för klotterbrott inte utgör någon homogen grupp och att det inte går att dra någon klar skiljelinje mellan gärningsmän för vilka klottrandet är en del av en subkultur och gärningsmän för vilka klottrandet utgör en del av en allvarlig och diversifierad kriminell karriär. En relativt stor del av de misstänkta verkar vara tillfällighetsbrottslingar. Shannon kan inte påvisa att det finns några samband mellan graffiti målare och grov eller annan kriminalitet (Shannon, 2001).

Shannon har inte lyckats peka ut någon "typisk klottrarkaraktär", förutom det faktum att klottraren oftast är en pojke eller en yngling. Inom den subkulturella gruppen finns ett flertal undergrupper, allt från tioåringar som okynnesklottrar, via konstintresserade ungdomar, till äldre tonåringar som, förutom vanemässigt klottrande, även begår andra och allvarligare brott. Att karaktärisera alla klottrare utifrån någon av dessa grupper innebär, enligt Shannon, ett olyckligt förenklande av en komplicerad verklighet (Shannon, 2003). Enligt Shannon kan man dock grovt dela in ungdomar som klottrar i fyra grupper. Nedan sammanfattas de i tre olika grupper då de kriminella ungdomarna har en liknade situation och bakgrund, de två övriga grupperna är graffiti målarna och busungarna.

De kriminella ungdomarna

29 % av de ungdomar som deltagit i Shannons studie har bara anmälts för något enstaka klotterbrott men för flera andra brott. Det som varit utmärkande för dessa ungdomar är att de brott som de anmälts för med tiden blivit grövre. Cirka 10 % av dessa ungdomar svarar för drygt hälften av hela undersökningsgruppens mindre grova brott och för cirka en tredjedel av de grövre brotten så som inbrott och rån. "De kriminella ungdomarna" är en grupp ungdomar med allvarliga sociala problem. I denna grupp är klottret sekundärt. Det är inte själva inkörsporten till kriminalitet. De finns upptagna i polisens och socialtjänstens register för en rad brott, också långt tidigare än när de påträffades med att klottra. För dem är klottret samma sak som skadegörelse (Shannon, 2001).

Graffiti målarna

När det gäller graffiti målarna, som enligt Shannons studie är cirka 17% av den totala undersökningsgruppen, är den uteslutande kriminella handlingen att de målar på illegala väggar. Det finns ingen eller väldigt liten annan kriminell belastning i den gruppen. Det grundläggande för den gruppen är själva konstintresset (Shannon, 2001).

Busungar

Den tredje gruppen är relativt stor, 44 % av den totala undersökningsgruppen, är ungdomar som har polisanmälts för klotterbrott vid något enstaka tillfälle och har endast undantagsvis anmälts för något annat mindre allvarligt brott såsom snatteri eller tjuvåkning. Shannon beskriver killarna i denna grupp som "Busungarna", de är varken grovt kriminella eller graffitikonstnärer. Det är "busungar" som grips på bar gärning när de skriver sin *tag* eller något annat meddelande i exempelvis tunnelbanan (Shannon, 2001).

3.3.2 Högriskprofiler och flickor som målar graffiti

Shannon menar att femtonåriga graffitimålare, som grupp, har en relativt hög riskprofil vad gäller övrig kriminalitet. I självdeklarationsundersökningen framkom även att de femtonåringar som målar graffiti tenderar komma från familjer med social problematik och mindre fördelaktiga socioekonomiska bakgrund samt har svårigheter i skola och med kamrater (Shannon, 2003, s 154).

Enligt Shannon är det ett flertal flickor som klottrat en eller ett par gånger. Av det totala antalet flickor var det dock ett fåtal som målat större graffitimålningar på exempelvis väggar. Dessa flickor var, precis som pojkarna, överrepresenterade vad gäller social problematik i form av skolsvårigheter, familjesituation, olämpligt umgänge. Vidare hade flickorna hög riskfaktor vad gäller övrig kriminalitet.

3.4 SOCIALVETENSKAPLIGT PERSPEKTIV

Knut Sundell arbetar sedan 1990 som forskningsledare på FoU-enheten i Stockholm med fokus både på barns och ungdomars normala och problematiska utveckling, samt samhällsinstitutioners arbete med dessa. Han har tillsammans med David Shannon och Cecilia Andréa Löhholm skrivit FoU-rapporten "Stockholmsungdomar som klottrar". Rapporten sammanfattar tidigare forskning om klotter och olaglig graffiti. Den innehåller även resultat från en drogvaneinventering med stockholmselever i grundskolans årskurs nio och i gymnasiet årskurs två. Elever som uppger att de har klottrat eller gjort olaglig graffiti jämförs med de som inte gjort det. Vidare har författarna till denna rapport intervjuat sju stycken Stockholmsungdomar som är aktiva målare (Sundell mfl., 2002).

3.4.1 Graffitikulturen

Enligt Sundell mfl. (2002, s 8) uppstår det en del terminologiska problem att handskas med när man ska skriva om graffiti på svenska. Utanför de som ingår i graffitikulturen har svenskt språkbruk kommit att förknippa ordet "klotter" med främst tags och i vissa sammanhang med målningar. Ordet "graffiti" används däremot nästan uteslutande som en beteckning för de större målningarna.

Enligt Sundell mfl. (2002) finns relativt god kunskap om vilka som börjar måla och av vilka anledningar. Graffitikulturen består främst av pojkar mellan tolv och 20 år. De flesta börjar tillsammans med en kamrat, och det är sällsynt att någon börjar med graffiti mer eller mindre spontant. I början av graffitikarriären är tags den vanligaste uttrycksformen medan målningar kommer längre fram. Graffitikarriärens längd varierar kraftigt, många tycks sluta mer eller mindre omgående eller inom loppet av några månader eller något år. Av dem som fortsätter är en del mer tilltalade av spänningen medan andra är mer tilltalade av att bli en duktig målare. Oavsett vilka aspekter av graffitikulturen som är viktigast för en viss individ, är det ändå sannolikt att han eller hon kommer att ha slutat som graffitiutövare helt eller nästan helt innan han fyller 20 år. Ett fåtal fortsätter dock som vuxna (Sundell mfl., 2002).

3.4.2 Sammanfattning av drogvaneinventeringen och intervjuerna

Av de ungdomar som intervjuades hade fem av sju börjat klottra när de var mellan 10 och 12 år gamla. 16 procent av eleverna i årskurs nio och 9 procent av eleverna i årskurs två i Stockholm uppger att de har klottrat under det senaste året. Det var dock få av dessa som uppgav att de hade klottrat mer än 10 gånger. Endast 4 procent av årskurs nio uppgav att de klottrat mer än 10 gånger och 2 procent av årskurs två. Drogvaneinventeringen visade på att graffitimålarna var bosatta i Stockholms alla stadsdelar. I jämförelse med andra studier av kriminella ungdomar utgör klottrande elever mer ett tvärsnitt av alla Stockholmsungdomar vad gäller social bakgrund. Graffitimålarna var som grupp betraktat avsevärt mer kriminella än övriga ungdomar. Det gäller alla typer av undersökta brott, mängden brott, andel som debuterat tidigt med brottslighet och andel som åkt fast för polisen. En sjättedel av graffitimålarna hade i huvudsak enbart klottrat, förutom andra mindre allvarliga brott som snatteri och tjuvåkning på SL. Övriga var belastad med en eller flera typer av mer allvarliga riskbeteenden. Vidare var graffitimålarna i högre utsträckning än andra ungdomar högkonsumenter av tobak, alkohol, lösningsmedel, narkotika och doping. De var även överrepresenterade bland dem som debuterat tidigt med droger. Klottrarna/graffitimålarna trivdes mindre bra i skolan jämfört med de elever som inte klottrade. De uppvisade även sämre skolresultat (Sundell mfl., 2002).

Tidigare forskning har visat på tre centrala motiv när ungdomar tilltalas av graffitikulturen; konstnärligt intresse, spänning och uppmärksamhet. I intervjuerna med ungdomarna bekräftas de tre motiven. Enligt författarna är det således dessa tre motiv som kännetecknar klottrare och graffitimålare snarare än en viss social bakgrund. Samtliga av de intervjuade ungdomarna menar att klottrare inte är mer kriminella eller oftare använder droger än ungdomar i allmänhet. Den kriminalitet de själva sysslat med, förutom klotter, handlar framför allt om snatteri av färg och pennor samt snatteri av andra varor som efter försäljning kan finansiera kostnaden för dessa varor. Deras utsagor står i skarp kontrast till tidigare forskning och till drogvaneinventeringens resultat. Förklaringar till detta kan enligt författarna vara att de själva inte är representativa för klottrande ungdomar i allmänhet. Ett annat alternativ är att bedömningen om vad som är normalt och onormalt i allmänhet utgår från ungdomarnas kamratkrets. Om de i allmänhet umgås med kriminellt belastade kamrater framstår inte heller deras kriminalitet som onormal. Gemensamt för ungdomarna är att ingen av dem tror att lagliga klotterväggar kan förhindra illegalt klotter och graffiti. Vidare beskriver samtliga att det är svårt eller omöjligt att sluta klottra eller måla graffiti. Av intervjuerna framkom att samtliga föräldrar till de sju ungdomarna kände till att deras söner målade graffiti. Tre av sju killar hade föräldrar som accepterade klottrandet och målandet men ogillade att de utsatte sig för risken att bli polisanmäld (Sundell mfl., 2002).

3.5 LIKHETER OCH OLIKHETER

Skillnaderna mellan forskarnas slutsatser kan bland annat bero på att de kommer från olika discipliner, och befinner sig på olika forskningsfält samt att de använder sig av olika metoder. Shannons studie fokuserar främst på graffitimålarnas kriminalitet medan Macdonalds studie främst fokuserar på de sociala och etiska faktorer som leder till att man målar. Sundells mfl. studie fokuserar på såväl de kriminella aspekterna som på de sociala faktorerna.

Samtliga forskare är överens om att det är främst pojkar som målar graffiti och att de gör detta i åldern tolv till 20 år. Ingen av forskarna har gett några utförligare förklaringar om varför tjejerna är underrepresenterade vad gäller detta brott i förhållande till andra. Macdonald uttrycker snarare varför männen målar. Hon menar att graffitimålandet är ett sätt för dem att

bekräfta och förstärka sin maskulinitet. En gemensam aspekt för Shannon och Sundell mfl. är att de anser att ungdomar som målar graffiti inte utgör en homogen grupp. Shannon är den som uttrycker detta tydligast i sina rapporter. Till skillnad från Shannon och Sundell talar Macdonald inte om graffiti målade ungdomar som en heterogen grupp. I vart fall så nyanserar hon inte skillnaderna mellan ungdomarna på samma sätt som Sundell mfl. och Shannon.

Enligt Shannon målar en del av ungdomarna graffiti för att det är spännande och lite busigt medan andra gör det för att de är intresserade av konst eller att de ser graffiti som en övrig form av kriminalitet. Macdonald talar om andra anledningar till att ungdomar målar, hon menar att det handlar om att "visa upp sig själv", att vinna respekt, status och erkännande. Sundell talar i liknande termer som Shannon och Macdonald och menar att de som målar graffiti antingen är mer tilltalade av spänningen eller att bli en duktig målare, samt att det för många av dem handlar om att vinna respekt och erkännande. Samtliga forskare är överens om att konstnärligt intresse, spänning och uppmärksamhet är viktiga bakgrundsfaktorer till att ungdomar målar.

Sundell mfl. är ensam om att ha närmare studerat sambandet mellan att måla och att använda droger. Graffiti målarna var i högre utsträckning högkonsumenter av tobak, alkohol, lösningsmedel, narkotika och doping. De var även överrepresenterade bland dem som debuterat tidigt med droger.

Till skillnad från Macdonald visade både Shannon och Sundell på kopplingen mellan att måla graffiti och begå kriminella handlingar. Sundell visar genom sin studie att graffiti målarna som grupp kan betraktas avsevärt mer kriminella än övriga. Det gäller alla typer av undersökta brott, mängden brott, andel som debuterat tidigt med brottslighet och andel som åkt fast för polisen. Enligt Shannon studie så är det tydligt att en del ungdomarna som målar graffiti även begår andra kriminella handlingar. Hans studie visar dock att det inte finns ett samband mellan graffiti målade och grov kriminalitet. Shannon är av uppfattningen att det inte är graffiti i sig som är inkörporten till kriminaliteten.

4 TEORETISKA BEGREPP

Kapitlet innehåller en redovisning och diskussion kring det teoretiska begrepp som jag valt som grundstomme i min analys. De teoretiska begreppen är hämtade från Erving Goffmans dramaturgiska modell.

4.1 GOFFMAN OCH DEN DRAMATURGISKA MODELLEN

Erving Goffman (1922-1982) fick via University of Chicago en skolning inom symbolisk interaktionism. Han såg inte sig själv som symbolisk interaktionist och tyckte inte om att bli betraktad som sådan (Trost/Levin, 1996, s 219). På grund av hans insatser tycker dock många teoretiker att han tillhör denna genre.

Genom sitt intresse för ceremonier och riter i det vanliga livet kom Goffman i kontakt med dramaturger. Detta bidrog till att han kom att bygga upp vad som brukar kallas för den dramaturgiska ansatsen eller den dramaturgiska modellen. Benämningen på modellen kommer från att Goffman ser på den sociala interaktionen som ett drama som utspelar sig på en scen. Modellen grundar sig på att varje individ, när den interagerar med andra, vill påverka och styra hur andra uppfattar den, och således påverka vilken definition av situationen som råder. Individen vill framhålla vissa delar och viss information och undanhålla andra delar, för att på så sätt ge ett passande intryck. Goffman menar att målet med socialt beteende är att övertyga sin publik om vem man är eller vill vara. "In order to maintain a stable selfimage, people perform for their social audience" (Ritzer G, 1996, s 353).

4.1.1 "Jaget" och identiteten

Goffman uppfattade inte jaget som en egenskap hos aktören, utan snarare som produkten av den dramatiska interaktionen mellan aktör och publik. Det "jag" man ser när man betraktar sig själv är en framställd rollgestalt och bör därför också betraktas som sådan. Eller annorlunda uttryckt: Det är inte våra drifter, vår inre motivationsprofil eller andra inre personliga egenskaper som bestämmer hur vi kommer att uppleva oss själv, utan det är våra handlingar och den andres reaktion på dessa som bestämmer detta (Månsson, 2003, s168-169). För skapa ett "jag" bär man masker och visar upp fasader som man tror att omgivningen vill se, vidare träder man in i ett agerande där varje roll har en inbyggd repertoar. En persons identitet skapas på så sätt av olika roller. Goffman inför begrepp så som aktör, scen, rekvisita, setting och publik för att beskriva hur en person skapar en identitet och ett "jag" (Ibid).

4.1.2 Dramaturgiska begrepp

Enligt Goffman liknas individen vid en *aktör* och ses som en oförutsägbar figur som inte har någon distinkt personlig profil. Varje tillfälle när aktören försöker styra det intryck han ger på den som han integrerar med, kallar Goffman ett *framträdande*. Ett *framträdande* kan definieras som "den samlade aktiviteten hos en viss deltagare vid ett visst tillfälle som tjänar till att på ett eller annat sätt påverka någon av de andra deltagarna" (Goffman, 1974, s 23).

När en aktör gör ett framträdande träder denna in på en scen där det oftast finns andra medaktörer och en del rekvisita. *Scenen* är alltid i en fysisk gestaltning som exempelvis inredning eller möblemanng. Den är även alltid platsbunden och enligt Goffman (1974, s 29) innebär detta att en aktör, som önskar en speciell inramning för sitt framträdande, inte kan börja spela sin roll förrän denna befinner sig på en ändamålsenligt plats samt att denna måste avsluta rollgestaltningen innan han lämnar platsen. *Rekvisitan* är sådant som tillhör aktören, och något som aktören kan förväntas ha med sig hela tiden. Rekvisitan kan vara mer eller mindre påtaglig och behöver inte vara av ett materiellt slag utan kan röra sig om aktörens personliga fasad exempelvis rang, status, kläder, kön, ålder, etnisk bakgrund, utseende, hållning, talmönster och liknande (Ibid). Rekvisitan kan också vara kläder. En del av rekvisitan är relativt bestående och förändras inte över en natt, som exempelvis etnisk bakgrund. Andra delar av rekvisitan så som ansiktsuttryck och talmönster, kan vara kortvariga. Scenen och rekvisitan utgör sammantaget det så kallade *setting* och det är här som dramat utspelar sig.

Det man kan säga om scenens makt är att den sätter definitiva gränser för vad och vem som det är möjligt att framställa. Ingen aktör kan i längden bibehålla en av honom fastställd mening med sin rollgestalt utan stöd från en *publik* och *medaktörer*. En aktör kan dock undantagsvis uppföra en föreställning utan medaktörer, ibland kan han ha sig själv som medaktör. Det viktigaste för att avgöra utfallet av skådespelet är hurvida publiken underkänner eller godkänner föreställningen och den rollgestalt aktören skapat. Enligt Goffman har publiken med andra ord en ansenlig makt. I själva verket kan man säga att aktörens kommunikation med publiken är minst lika viktig för spelet som kommunikationen med medaktörerna (Månsson, 2003, s 170).

Enligt Goffman är det sällan som en individ själv försöker styra ett intryck. Det handlar inte enbart om den enskilde aktörens framträdande utan om en samlad grupp, ett team. Med *team* menas en samling individer som samarbetar för att framställa en rutin. Gruppen måste som helhet göra ett framträdande och framstå som eniga. Vanligt är att ett inbördes beroendeförhållande råder mellan team-medlemmarna. Informella signaler och små tecken, som ofta är omedvetet inlärd, utförs försiktigt så att de inte hotar eller förstör den "illusion" som skapats. Varje enskild medlem av en grupp kan förstöra framställningen genom att till exempel avslöja teamets hemligheter. Inom ramen för iscensättningen måste deltagarna samarbeta för att undvika eventuella störningar i framträdandet. Störningarna får annars konsekvenser för både individen, interaktionen och den sociala strukturen (Goffman, 1974, s 73).

Goffman skiljer mellan front och back stage. Det är på *front stage* som vi visar upp oss och uppför oss i enlighet med det som vi tror förväntas av oss. Här visar vi våra idealbilder (Ritzer, 1996, s 354). *Back stage* är den del av scenen där ingen utom aktören har tillträde och där aktören kan ägna sig åt att tänka och handla utan att anpassas till andra. Vår verksamhet bakom scenen är helt enkelt vårt tänkande, vilket resulterar i vad vi säger och vad vi gör på scenen.

4.1.3 Roller och rolldistans

Varje enskild roll är unik samtidigt som det finns en begränsning i mängden scener som en aktör har tillgång till. I många fall används samma roll i en mängd olika rutiner. För aktören blir det både en förenkling och en begränsning. När en aktör tar på sig en etablerad social roll finner den ofta att en speciell scen redan har upprättats för den. Oberoende om aktörens inträde i rollen ursprungligen motiverades av en önskan att utföra den givna uppgiften eller en

önskan om att upprätthålla den scen som motsvarar denna, kommer han att finna att han måste göra båda delarna (Goffman, 1974, s 33).

Goffman utvecklade även begreppet ”*rolldistans*”. Innebörden i detta begrepp är att individen under sina sociala möten alltifrån barndomen och framåt utvecklar en förmåga att urskilja sina olika roller och sig själv, och att utan konflikt diskriminera mellan dessa två. Med distans till rollerna är det med andra ord möjligt att överskrida dessa.

I vissa fall kan det vara svårt att förena de olika rollerna som en och samma person kan inneha och då hamnar man i en *rollkonflikt*. Om man inte kan skilja mellan rollen och jaget kan man bli betraktad med misstänksamhet. Eventuellt kan man uppfattas som socialt förvirrad. Ju större förmåga en aktör har att stå vid sidan av sig själv och sitt framträdande desto större social skicklighet har han (Månsson, 2003, s 170).

5 METOD

I följande kapitel presenterar jag uppsatsens vetenskapsteoretiska och metodologiska utgångspunkter. Kapitlet berör därtill studiens forskningsetiska reflektioner, tillförlitlighet, trovärdighet samt generaliserbarhet.

5.1 VETENSKAPSTEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Sociologen Gerd Lindgren diskuterar skillnaden mellan vardagliga och vetenskapliga perspektiv på tillvaron genom att påstå att vardagsmänniskan griper sig an världen medan forskaren försöker begripa den (Lindgren, 1994, s91). När man som jag väljer att orientera mig utifrån en vetenskaplig utgångspunkt, innebär det samtidigt ett sökande efter metod. Mitt antagande, att människan formas i samspel med andra, grundar sig i den symboliska interaktionismen. Detta antagande ligger till grund för mitt val av metod. Min uppfattning är att människan blir till i det levda livet. Hennes samlande erfarenheter gör henne speciell. Inga människor har identiska erfarenheter och därför tänker vi på olika sätt om företeelser i världen (Angelöw/Jonsson, 1990).

Jag har i min uppsats valt att ha ett fenomenologisk perspektiv i åtanke. Detta eftersom jag, som Kvale uttrycker det, vill förstå sociala fenomen utifrån aktörernas egna perspektiv och beskriva världen så som den upplevs av subjekten samt förutsätta att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar att den är (Kvale, 1997, s 54). Min studie har en uttalad ambition att förstå så mycket som möjligt om hur ungdomarna som själva målar graffiti ser på klotter respektive graffiti. Det handlar om att jag är intresserad av att se ”det som visar sig”. Det är inte ”tinget i sig”, det vill säga verkligheten sådan den är oberoende av min uppfattning, utan det som visar sig för mina sinnen som är centralt (Starrin/Svenson, 1994).

5.2 VAL AV METOD

Metoderna och tillvägagångssätten att uppnå en eftersträvad kunskap är många. Ett av de oftast återkommande kraven inom modern samhällsvetenskap har varit att den vetenskapliga kunskapen skall vara kvantitativ. Enligt dessa uppfattningar saknar en kvalitativ metod vetenskaplig relevans eller i bästa fall är det ett tecken på vetenskaplig omognad (Kvale, 1997, s 67). Enligt Kvale är kvalitativa och kvantitativa metoder verktyg och deras användbarhet är beroende av vilka forskningsfrågor som ställs (Ibid). Halvorsen (1992, s 78) talar i liknade termer och menar att frågan avgörs av: tillvägagångssättet, problemställningen, studiens syfte, forskarens egna förutsättningar, resurser och egenskaper hos studieobjektet samt forskarens förhållande till datakällorna.

När man gör en studie kan man inta ett induktivt och ett hypotetiskt deduktivt tillvägagångssätt. Det induktiva sättet innebär att man, utan att ha några klara hypoteser, närmare sig en verklighet som man inte har några större kunskaper om. Syftet är att skaffa sig största möjliga helhetsförståelse av alla aspekter hos fenomenet. Det hypotetiskt deduktiva

tillvägagångssättet syftar till att bedöma hållbarheten i vissa teorier genom hypotesprövning (Ibid). I denna studie intar jag ett *induktivt förhållningssätt* eftersom mitt syfte är att öka kunskapen och helhetsförståelsen för ungdomar som målar graffiti. Detta förhållningssätt förknippas, enligt Halvorsen, ofta med kvalitativa metoder. Eftersom jag intagit ett induktivt förhållningssätt har det tätt sig naturligt för mig att inte till en början sätta upp en fixerad problemställning, utan jag har försökt att gå in i studien så förutsättningslöst som möjligt. Halvorsen påpekar just vikten att, vid ett induktivt förhållningssätt, ha en ganska vag och oprecis *problemställning*. Han menar att forskaren ska gå ut i verkligheten så förutsättningslöst som möjligt och att datainsamlingsmetoden i början av studien bör vara av kvalitativ art (Halvorsen, 1992, s 79).

Vad gäller *studiens syfte* så bör man enligt Halvorsen (1992, s 80) fråga sig om man önskar utveckla en helhetsförståelse av ett specifikt förhållande eller om man önskar erhålla en representativ översikt över generella förhållanden. Min studie syftar till att undersöka ett specifikt förhållande, i detta fall graffitins subkultur bland ungdomarna i Bromma. Jag önskar utveckla en förståelse och en kunskap om hur ungdomarna som målar själva ser på sin situation. Generellt sett menar Halvorsen att det vid ett sådant syfte lämpar sig med kvalitativa metoder. Vid val av metod bör man enligt Halvorsen även ha sina *egna förutsättningar och resurser* i åtanke. Den idealt sett bästa metoden kan vara inaktuella därför att forskaren inte behärskar den metoden, eller att den är för tids- eller resurskrävande. Likaså är det viktigt att man studerar *egenskaper hos studieobjektet*. Om undersökningsobjekten har svårt att uttrycka sig skriftligen eller muntligen bör man hålla detta i åtanke vid valet av metod (Ibid).

När det gäller primärdatat kan källan exempelvis vara människor eller dokument. *Förhållandet mellan datat och forskaren* kan präglas av närhet eller distans. En närhet till dem som utgör informationskällan innebär att forskaren arbetar tillsammans med respondenten, någon som ofta innebär att man blir sensitiv för dennes verklighetsuppfattning. Distans till källan innebär att forskaren inte har personlig kontakt med sina respondenter, vilket oftast leder till att förhållandet blir selektivt. Närhet och sensitivitet förknippas ofta med kvalitativa metoder medan distans och selektivitet ofta förknippas med kvantitativa metoder (Halvorsen, 1992, s 81). Enligt min mening speglas mina intervjuer, det vill säga primär datat, av närhet och sensitivitet.

Med anledning av resonemanget ovan samt att min avsikt inte är att producera en sanning utan att visa på en mångfald av sanningar har jag valt en kvalitativ metod i form av intervjuer. Ytterligare ett argument är att jag önskar ge trovärdiga exempel där ungdomarnas egna röster argumenterar. Enligt Kvale (1997) är just den kvalitativa intervjun en forskningsmetod som ger ett privilegerat tillträde till vår grundläggande upplevelse av livsvärlden.

5.3 URVALSMETOD

Det empiriska materialet till denna uppsats är intervjuer med ungdomar som målar graffiti. Studien omfattar sju ungdomar. För att komma i kontakt med dessa ungdomar har jag bland annat talat med min arbetsgrupp, Barn- & Ungdomsgruppen i Bromma stadsdelsförvaltning. Några av mina kollegor hade, genom sin yrkesroll, kontakt med målare och därigenom fick jag namn och telefonnummer till ett par. Jag har även intervjuat en ungdom som jag själv varit handläggande socialsekreterare till. Enligt Halvorsen (1992, s 102) brukar de flesta respondenter väljas ut genom ett strategiskt urval eftersom man är intresserad av kvaliteten på informationen. Ett sätt att uppnå kvalitet är att få intervjupersoner inom det sociala systemet som har de största kunskaperna eller kan uttrycka sig bäst. I sådana sammanhang brukar man använda sig av snöbollseffekten som urvalsmetod (Ibid). Jag har använt mig av den så kallade

snöbollseffekten vilket inneburit att jag av ett par ungdomar har fått namn och telefonnummer till andra ungdomar som kan vara lämpliga att intervjua. Denna metod passar enligt Halvorsen bra när man, som i mitt fall, vill komma in i slutna miljöer (Ibid).

5.4 BESKRIVNING AV INTERVJUSITUATIONEN

Vid en intervju anser jag att det är viktigt att man är mentalt förberedd. Innan jag satte igång med intervjuarbetet läste jag in mig på ämnet graffiti. Jag läste en del av den tidigare forskningen, jag följde med i massmedias bevakning av graffitikulturen samt läste graffititidningar så som Underground production, Kilroy, Magic moments och Big deal. Jag har även sett graffitifilmer så som Stylewars och Area 08. Genom att läsa graffititidningar och se filmer breddade jag min egen kunskap i ämnet eftersom forskare skriver på ett sätt och journalister och utövare på ett annat sätt. Ytterligare ett sätt att vara så förberedd som möjligt inför den första intervjun var att jag utarbetat en intervjuguide, se bilaga. Intervjuguiden utformades utifrån studiens syfte och dess frågeställningar. Jag utarbetade några centrala teman som jag ansåg viktiga att belysa, under dessa teman skrev jag stödord. Jag följde inte intervjuguiden till punkt och pricka. Jag ställde samma frågor till alla ungdomar men frågornas ordning kunde variera, liksom följdfrågorna, detta berodde på hur samtalet utvecklades. Jag strävade efter att vara så öppen och lyhörd som möjligt i intervjusituationen.

Jag var inför intervjuerna noga med att presentera vem jag var och lite kring min utbildning och betydelsen av konfidentialitet. Dessutom presenterade jag, kort innan intervjun, de olika teman som vi skulle samtala kring så att ungdomarna skulle veta vad de hade att förvänta. Jag frågade även samtliga ungdomar om tillåtelse att banda samtalet. Jag förklarade vad syftet med detta var; att jag vill vara hundra procent närvarande i samtalet och inte behöva fokusera på anteckningar. Vidare informerade jag ungdomarna att de kunde, när som, avbryta bandinspelningen, men ingen av dem gjorde detta. Jag var även noga med att betona att de gärna fick kontakta mig för frågor och att de skulle få var sin kopia av uppsatsen. Jag tror att erbjudandet att få en kopia av uppsatsen resulterat i att de kände sig trygga med hur jag skulle ta till vara på deras information och att jag inte ämnade dölja något för dem. Kvale (1997, s 120) talar om vikten av presentation före och efter intervjun. Han betonar även vikten av att följa upp en intervju (Kvale, 1997, s 120). Han menar att det efter en intervju kan råda en viss spänning eller oro, eftersom den intervjuade ofta har varit öppen om personliga och känslomässiga upplevelser och kan undra över intervjuns syfte och hur den kommer att nyttjas. Av denna anledning bestämde jag mig för att träffa varje ungdom vid två tillfällen. Efter varje intervju satte jag mig ned och antecknade tankar och reflektioner som uppstått under intervjutillfället. Jag valde även att relativt omgående efter det första intervjutillfället att transkribera⁵ mitt intervjumaterial. Ely (1993, 93) menar att nedskrivning av intervjuer hjälper till att återkalla dem i minnet och göra detaljerna mer lättillgängliga samt att det ofta ger ett nytt perspektiv på materialet. Jag valde att ordagrant återge vad ungdomarna svarat istället för att omvandla svaren från talspråk till skriftspråk. Jag ville undvika risken att omvandlingen skulle påverka upplevelsen och förståelsen av personerna i studien. Under den andra intervjun, det vill säga den uppföljande intervjun, valde jag att inte banda samtalen utan förde korta minnesanteckningar. Vid detta tillfälle läste vi tillsammans igenom tidigare intervjumaterial, korrigerade missförstånd, förtydligade information, talade om hur konfidentialiteten kunde stärkas etc. Den första intervjun med ungdomarna tog mellan 50 och 90 minuter att genomföra medan den andra intervjun tog mellan 45 och 70 minuter. Intervjuerna genomfördes på platser som valts av ungdomarna.

⁵ Att transkribera innebär att transformera, att ändra från en form till en annan. I detta fall kallas överföringen av data från inspelade band till text för transkribering.

5.5 METODOLOGISKA REFLEKTIONER

När man studerar en olaglig subkultur måste man vara väl medveten om sin egen roll och hur man presenterar denna för respondenter. Ett litet felsteg i presentationen kan komma att kosta mig någons förtroende och samarbetsvilja. Att kontakta mina respondenter via telefon hjälpte mig på denna punkt, då detta visade att någon annan litat så pass mycket på mig att de har gett mig deras telefonnummer. En god samarbetsallians är alltså ett viktigt steg mot en god studie. Jag var 26 år gammal när jag genomförde intervjuerna, och som man säger ”jag hade tiden på min sida”. Jag tror att min ålder hjälpte mig att komma över en del negativa aspekter med min roll som ”forskare”. Som en av respondenter sade: ”Jag tror att man måste vara född på 70-talet för att kunna leva sig in i graffitivärlden, många vuxna kan inte förstå sig på det”.

Ytterligare en aspekt med att studera ett fenomen vars utövande främst sker på ett olagligt sätt är svårigheten att finna intervjupersoner. Jag tror att min roll som socialsekreterare kan ha påverkat vissa ungdomar att ställa upp på en intervju. En del av ungdomarna funderade nog på frågor som; vad händer med det jag säger eller kommer jag att bli aktuella på ”soc” om jag berättar om mitt graffitimålning? Jag tror att detta är en bidragande anledning till att jag inte fritt kunnat välja och vraka bland ungdomar som frivilligt velat ställa upp. Jag har helt enkelt fått tacka för de ungdomar som visat intresse. Min upplevelse är dock att de ungdomarna som jag intervjuat är positiva till att någon lyssnar och intresserar sig för deras intresse för graffiti. När någon lyssnar till deras upplevelse och deras version av graffitikulturen blir de positivt inställda och vill då även vara behjälpliga i den mån de förmår. I detta fall gynnade det mig eftersom jag härigenom fick hjälp att hitta fler ungdomar att intervjuas.

Inför den första intervjun var jag lite nervös eftersom det var första gången som jag skulle genomföra en forskningsintervju om ämnet graffiti. Allteftersom jag blev varmare i kläderna kände jag att samtalen blev bättre och mer avslappnat. Vid det första intervjutillfället uppstod även ett tekniskt problem då jag använde mig av bandspelare. Inspelningskvaliteten varierade, då störande ljud i bakgrunden gjorde att det ibland var svårt att uppfatta vad som sades. Vid den uppföljande intervjun fick jag dock möjlighet att diskutera otydligheter med ungdomen ifråga. Jag införskaffade även en ny och betydligt bättre bandspelare, så att problemet ej skulle upprepas. Ett annat problem som uppstod vid den första intervjun var att jag tidigare varit handläggande socialsekreterare för ungdomen i fråga. Jag tror att både jag själv och ungdomen upplevde att jag hade en viss förförståelse vilket resulterade i ett hinder att få svar på vissa frågor eftersom dessa sågs som självklara. Jag försökte då att gå tillbaka till intervjupersonen för att få denna att förtydliga vad han menade.

Jag har funderat en hel del kring vilken betydelse det har att jag är socialsekreterare till yrket. Jag har frågat mig hur öppna ungdomarna kan vara mot mig då de är medvetna om mina dubbla roller, dels som student och dels som socialsekreterare. Jag har även funderat om ungdomarna varit rädda för att jag skall föra information vidare till deras handläggare eller annan tjänsteman på socialtjänsten. För att motverka detta var jag, inför varje intervju, tydlig med att det som de berättar för mig stannar i rummet. Men jag har också varit tydlig med att om det skulle framkomma något väldigt allvarligt, och de var under 18 år, skulle jag vara tvungen att tala med deras föräldrar. Jag vet inte om detta var rätt eller fel ur ett vetenskapligt och etiskt perspektiv, men för min egen skull kändes det viktigt att sätta upp dessa ramar. Att vara socialsekreterare har inte bara inneburit negativa aspekter. Genom mitt yrke är jag van att träffa ungdomar och samtala med dem. Vidare hade nästan samtliga av de ungdomar jag intervjuat någon form av erfarenhet av socialtjänsten vilket resulterat i att vi hade något gemensamt. De flesta ungdomarna hade dessutom en god erfarenhet av socialtjänsten vilket, enligt min uppfattning, resulterat i att de hade en positiv inställning till mig redan innan vi

träffades. Jag tror inte att min roll som socialsekreterare haft en negativ inverkan vid själva intervjutillfället, däremot tror jag att denna roll har hindrat en del ungdomar från att våga ställa upp på en intervju av rädsla för att bli aktuella på socialtjänsten.

Det är inte att förglömma att platsen också har betydelse för intervjun. Den miljö som en intervju sker i har stor betydelse. Förhållanden som tid, plats och hur man sitter påverkar nämligen det klimat som uppstår under intervjun. Jag lämnade över till ungdomarna själva att välja plats för var intervjun skulle ske. Efter deras val genomfördes intervjuerna på Bromma stadsdelsförvaltning i enskilda rum samt på två olika behandlingscentrum, även då i ett enskilt rum.

Jag har reflekterat över hur olika samtliga intervjuer blev. En del av ungdomarna pratade mest hela tiden och jag behövde knappt ställa de få frågor jag förberett. Andra ungdomar svarade kortfattat utan vidare reflektion. Jag upplevde inte att någon av dessa ungdomar var avigt inställda utan snarare att de hade ett annat sätt att uttrycka sig på. De svarade på mina frågor och istället kanske de tyckte att jag var lite underlig som förväntat mig mer än ett ja, nej eller jag vet inte. Dessa intervjuer krävde betydligt mer av mig, då jag hela tiden fick ställa följdfrågor och be dem utveckla sina svar. Här upptäckte jag svårigheten med att inte ställa frågor som är ledande eller uppmanar till ett jakande eller nekande svar. Jag upplevde att jag under intervjun inte hade tid att reflektera över mina egna frågor och formuleringar. Det jag beskrivit ovan är exempel från en ytterlighet till en annan, generellt sett uppfattar jag att intervjuerna gick bra.

5.6 VALIDITET OCH RELIABILITET

I vetenskapliga sammanhang brukar man tala om inre och yttre validitet. Den *inre validiteten* speglar graden av sanning i arbetet. Vad som är sanning är dock en ytterst filosofisk fråga. Jag anser att en studies validitet står i direkt proportion till hur noggrann forskaren varit. Eller annorlunda uttryckt, i vilken grad en undersökning mäter det som är undersökningens uppgift att mäta, samt vad som har gjorts av forskaren för att uppnå en så hög trovärdighet som möjligt. Det finns två sätt att kontrollera den inre validiteten i en undersökning, dels genom att kontrollera innehållsvaliditet men även den samtida validiteten (Patel/Davidsson 1994). För att uppnå en hög innehållsvaliditet i min studie har jag diskuterat intervjuguiden med personal som arbetar med ungdomar som sysslat med graffiti samt med ungdomar som själva målar graffiti. De har bedömt intervjuguiden som relevant. Vidare har jag valt att låta redovisningen av intervjuerna innehålla flera citat, detta för att läsaren skall ha en möjlighet att själv skapa sig en bild av situationer och händelser. Jag har även kontrollerat validiteten genom att jämföra utfallet med aktuell forskning på området, så kallad samtida validitet.

Den *yttre validiteten*, eller generaliserbarheten, avser möjligheten att applicera ett resultat till andra liknande situationer (Patel/Davidsson, 1994). Enligt Kvale (1997, s 209) ställs man alltid, vid en kvalitativ intervju, inför frågan huruvida resultaten är generaliserbara. Kvale (Ibid) menar att vi i vardagen generaliserar mer eller mindre spontant. Utifrån våra erfarenheter av en situation eller en person föregriper vi nya fall, vi gör oss förväntningar om vad som kommer att hända i andra liknande situationer eller med liknande personer. Kvale menar dock att varje situation är unik, varje fenomen har sin egen inre struktur och logik (Ibid). Min ambition med denna uppsats är att förstå och belysa ett fenomen. Eftersom jag är av uppfattningen att varje människa är unik och att ingen människa har identiska erfarenheter ser jag ett dilemma i att försöka dra generaliserande slutsatser. Jag är även av uppfattningen att min studie är begränsad såväl geografiskt som individmässigt vad gäller antalet respondenter och därav ytterligare en anledning till att inte dra generella slutsatser. Trots detta

tror jag att min studie kan vara av intresse för andra som kommer i kontakt med graffitin och dess subkultur. Fenomen som jag ser i min studie kan förekomma bland andra ungdomar i såväl Bromma som i övriga delar av landet. Vissa fenomen och delar av undersökningen kan med andra ord vara lika medan andra är olika.

Reliabilitet är ett mått på undersökningsresultatets tillförlitlighet (Patel/Daviddson, 1994). Genom att jag tydliggjort de utgångspunkter och de teoretiska perspektiv jag har haft, samt noggrant beskrivit hur jag gått till väga har jag försökt stärka pålitligheten av studien. Enligt Kvale (1997, s 213) talar man ofta om intervjuarens reliabilitet i relation till ledande frågor. Det handlar om när intervjuaren oavsiktligen använder sig av ledande frågor som kan inverka på svaren. Jag är medveten om att jag ibland har ställt ledande frågor under intervjuerna. Jag har gått igenom hela intervjumaterialet och räknat hur ofta det inträffat och i vilka sammanhang. Min uppfattning är dock att dessa frågor inte har påverkat studien i stort och att studien därmed är tillförlitlig.

5.7 ANALYS OCH TRANSKRIBERING AV INTERVJUER

Det har inte varit utan svårigheter att göra det insamlade empiriska materialet överskådligt och hanterbart. I enlighet med Kvale (1997) har emellertid inte analysen utgjort någon isolerad och fristående fas av arbetet, utan i varierande grad genomströmt hela forskningsprocessen. Jag började med att läsa igenom de cirka 200 sidorna av databehandlad empiri för att försöka bilda mig ett allmänt intryck, sedan valde jag ut situationer eller citat som illustrerar huvudintrycken, enligt Halvorsen (1992, s 131) kallat en helhetsanalys. Jag gjorde noteringar i marginalen av de utskrivna intervjuerna, så kallade stickord, för teman som återkom. Senare under analysarbetet gjorde jag större kartor med de olika teman, liknande "mind-maps". När jag fann olika teman som till exempel hur ungdomarna introducerades för graffiti, vad graffitin gav dem etc. så plockade jag ut dessa och lade dem åt sidan för att sedan titta separat på dem, en så kallad delanalys (Ibid). Eftersom det handlar om att beskriva helheter är det vid detta tillvägagångssätt viktigt att kombinera delanalys med helhetsanalys annars riskerar man att tappa komplexitet och variationsrikedom som kännetecknar sociala fenomen (Ibid).

I samband med analysens ökade noggrannhet har teorier och teoretiska begrepp använts som fästpunkter på vilka de empiriska genererade mönstren varit möjliga att hänga upp. Exempelvis har jag använt mig av Goffmans begrepp för att förklara ungdomarnas agerande och responderande. Jag har vid analysarbetet eftersträvat täta beskrivningar, vilket har syftat till att förmedla en känsla av närvaro. De intervjuцитat som förekommer i redovisningen av intervjuerna är inte exakta avbilder av de transkriberade intervjuerna. De förändringar som har gjorts har varit begränsade men ansetts nödvändiga för att skapa en läsbar text, även om utsagans huvudsakliga innebörd förblir oförvanskad. Därigenom är det måhända mer rätt att säga att det är "nästan citat" som återges i redovisningen av intervjun.

5.8 KÄLLKRITIK

Vid mitt urval av tidigare forskning valde jag att inrikta mig på forskare från olika ämnesfält för att få en bred bild av den aktuella forskningen. Jag valde även att fokusera på de forskare som nyligen givit ut en avhandling eller rapport, detta för att minimera risken att missa de nyaste rönen. Eftersom David Shannons och Nancy McDonalds verk är skrivna på engelska har jag gjort sammanfattningar och översatt dessa till svenska. Jag är medveten om att detta medför vissa risker vad gäller missförstånd och felaktiga översättningar då engelska inte är mitt modersmål. Jag anser dock att jag behärskar det engelska språket så pass bra att några

större missförstånd inte skall kunna uppstå. Vidare upplever jag att delar av Shannons arbete är svårtolkat, men att hans huvudsakliga slutsatser belyses på ett tydligt sätt.

När det gäller information som har hämtats från internet anser jag att man bör vara extra vaksam. Det finns inget som garanterar att källan man hänvisat till har den bakgrundskunskap eller den trovärdighet man eftersträvar. Det är med andra ord upp till mig att bedöma källans tillförlitlighet. När det gäller de internet sidor som jag har hänvisat till i denna text har jag lagt extra vikt vid att verifiera informationen så att den kan bedömas som trovärdig. Jag har bland annat läst in mig på området och jämfört flertalet internet sidor med varandra för att på så sätt bilda mig en uppfattning om informationens kvalitet.

5.9 FORSKNINGSETISKA REFLEKTIONER

En viktig aspekt av en vetenskaplig studie är huruvida den uppvisar god etik. Jag har utgått från det Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets föreskrifter om forskningsetiska principer. Rådet menar att intresset att få ny kunskap ska vägas mot kravet att skydda individer som deltagit i studien (HSFR, 1990). Rådet föreskriver alltså inte något absolut skydd av individerna som utsatts för forskningen, utan ser det som en avvägningsfråga, där en rimlig avvägning blir ett tecken på god kvalitet. Det grundläggande individskyddskravet kan dock konkretiseras i fyra allmänna huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Ibid).

Informationskravet innebär att informera, de av forskningen berörda, om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. Jag har informerat samtliga ungdomar om studien och dess syfte. Jag har även fått samtligas medgivande till att använda mig av den information som jag samlat in, det så kallade *samtyckeskravet* (Ibid). Eftersom en del av ungdomarna var under arton år kontaktade jag även deras vårdnadshavare och berättade för dem om vem jag var och varför jag önskade intervjua deras barn. Vidare informerades de om studiens syfte och vikten av att deras barn skulle förbli anonyma. Samtliga föräldrar jag kontaktade gav sitt medgivande till att jag fick intervjua deras barn. För att personerna i undersökningen ska förbli anonyma har jag valt att inta största möjliga *konfidentialitet* genom att inte använda mig av namn eller andra förhållanden som kan leda till att deras anonymitet röjs (Ibid). I studien har jag inte använt mig av ungdomarnas riktiga "artistnamn". Ungdomarna fick inte använda sig av sina riktiga "artistnamn", vare sig de önskade det eller ej. Detta så att deras anonymitet inte på något sätt skall kunna röjas. Namnen är konstruerade antingen av mig själv eller av ungdomen i fråga. Jag har även utelämnat en del detaljer om ungdomarna på ett sådant sätt att det inte påverkar undersökningens resultat. Ytterligare ett sätt att värna om ungdomarnas konfidentialitet handlar om att förvara banden från intervjuerna säkert och radera ut innehållet från bandet när det inte längre behövs. Direkt efter att jag renskrivit en intervju raderade jag den från bandet. Vidare förvarar jag alltid diskett och papperskopior av intervjuerna på ett för mig tryggt ställe. I enlighet med *nyttjandekravet* använder jag endast de insamlade uppgifterna till grund för min studie (Ibid). Eftersom jag arbetar som socialsekreterare så ska jag ej nyttja denna information i den yrkesrollen. Jag har informerat samtliga berörda om deras möjlighet att ta del av det färdiga materialet. Samtliga ungdomar har läst igenom de utskrivna intervjuerna och fått möjlighet att komma med invändningar och/eller kommentarer.

Kvale (1997, s 158) skriver att man i utskriften bör fundera över att publicering av osammanhängande och repetitiva intervjuutskrifter kan leda till en oetisk stigmatisering av specifika personer eller grupper av människor. Av bland annat denna anledning har jag valt att omformulera ungdomarnas citat till en flytande skriftlig form, utan att citatet förlorar sitt budskap och sitt levande språk.

6 EMPIRI

Tanken med empirikapitlet är att på ett levande och innehållsrikt sätt illustrera ungdomarnas uppfattningar, tankar och åsikter om graffiti.

6.1 REDOVISNING AV INTERVJUPERSONERNA

I denna första kontakt med studiens ungdomar ges en yttlig resumé av deras liv. Den påminner om en enkel hälsningsceremoni där vi får ett första intryck och en första inblick i vem de här ungdomarna är. Ungdomarna är en brokig skara utan några tydliga gemensamma nämnare förutom deras passion för graffiti. Tanken med presentationen är att ge en överskådlig bild av vem som är vem och hur deras bakgrund ser ut.

Cliff 16 år, lever tillsammans med sin pappa. Föräldrarna separerade när Cliff var några år gammal. Mamma lever på andra sidan staden med en nya man och en halvbroder till Cliff. Cliffs pappa arbetar som tjänsteman på försäkringskassan och hans mamma arbetar i en klädbutik. Cliff har haft svårigheter i skolan och aktualiserades hos socialtjänsten för cirka fyra år sedan. Cliff har åkt fast för skadegörelse i form av klotter, misshandel, snatteri och stöld. Han har testat olika former av narkotika men har aldrig fastnat i något tyngre missbruk. Under sommaren 2003 placerades Cliff på ett öppenvårdsprogram i norra Stockholm. Denna sommar var något av en brytpunkt i Cliffs liv. Han har sedan dess utvecklats i positiv riktning, bort från kriminalitet och missbruk. Cliff studerar två dagar i veckan men har full sysselsättning genom behandlingscentrat. Skolan fungerar numera bra.

Tagman 21 år, är uppvuxen i Bromma tillsammans med sin mamma, pappa samt tre bröder och tre systrar. Tagman berättar att han har växt upp under goda familjeförhållanden och med föräldrar som lever tillsammans. Hans pappa arbetar som sjukskötare och modern arbetar med handikappade barn. Tagman själv har sedan avslutad gymnasieutbildning fast anställning på ett företag i Stockholm. Han är mycket nöjd med sitt arbete och sina möjligheter att avancera inom företaget. Sedan två år tillbaka bor Tagman i en egen lägenhet i norra Stockholm. Han har testat cannabis men använder ej drogen regelbundet. Under sin tonårstid begick Tagman ett antal mindre brott i samband med att han målade. Idag begår Tagman inga kriminella handlingar förutom att han målar illegal graffiti.

Skeletor 21 år, har en egen lägenhet vid Telefonplan i Hägersten. Han växte upp med sin mamma, pappa, storasyster och lillasyster. Föräldrarna separerade för ett år sedan och i samband med detta flyttade Skeletor hemifrån. Hans pappa är civilingenjör inom teknisk datavetenskap och arbetar med webbdesign. Mamman arbetar som kläddesigner inom ett stort företag i Stockholm. Skeletor beskriver sin uppväxt som svår då han regelbundet blev misshandlad i hemmet. Under högstadiet var Skeletor, vad han själv beskriver som, en värsting. Han begick brott som snatteri, stöld, inbrott, misshandel, hot etc. Han hamnade ofta i konflikter med såväl vuxna som jämnåriga. Han rökte cannabis flera gånger per dag och hade svårigheter att klara av sina studier. Under gymnasiet bestämde sig Skeletor att förändra sitt liv, vilket han även gjorde. Skeletor själva uppger att han idag inte begår några kriminella

handlingar förutom att han målar illegal graffiti. Han har en fast anställning på en fritidsgård med gångavstånd från där han bor.

Safe 15 år, lever tillsammans med sin mamma och tre yngre syskon. Föräldrarna är separerade sedan åtta år tillbaka. Safe har ingen eller mycket liten kontakt med sin pappa på grund av ett flertal händelser som föranlett en konfliktfylld relation dem emellan. Fadern arbetar som arkitekt och modern arbetar som VD på ett mindre företag i södra delen av staden. Safe läser sista året på en grundskola i Bromma. Inom ett par veckor kommer Safe att placeras på ett behandlingshem på grund av kriminalitet, skolproblematik och droger. Safe berättar att han röker cannabis och tar rohypnol regelbundet och när andra droger erbjuds testar han även det. Enligt egen utsago har han begått brott som inbrott, stöld, snatteri, personrån och vapeninnehav. Safe uppger att han ej är motiverad till en placering men att socialtjänsten ställt detta som ett krav. Safe berättar att han har flera vänner som är betydelsefulla för honom och när han har tid över tycker han om att vara med dessa.

Zap 16 år, lever tillsammans med sin pappa och dennes nya fru. Modern är avliden sedan flera år tillbaka. Zap har en äldre bror som har flyttat hemifrån, vilket inneburit att de inte träffas så ofta. Zaps pappa arbetar som brevbärare på Posten och har gjort detta så länge Zap kan minnas. Familjen har ekonomiska svårigheter då de lever på existensminimum sedan en tidigare skuld. Zap själv går årskurs nio på en högstadieskola. Enligt egen utsago fungerar skolan inte så bra då han har hög frånvaro. Zap är osäker över vad han skall göra efter terminens slut, han har sökt in på ett par olika gymnasium men känner för tillfället ingen studielust. På sin fritid umgås Zap främst med sina vänner, de flesta av dem målar graffiti. Enligt egen utsago har Zap ej testat någon form av narkotika men berättar att han dricker alkohol nästan varje helg. Zap uppger att han inte har begått några andra brott än att måla illegal graffiti samt snatta.

Drax 18 år, lever tillsammans med sin mamma och pappa. Han har två äldre bröder som har flyttat hemifrån. Drax föräldrar arbetar båda två som tjänstemän på ett större företag i Stockholm. Drax själv ska precis ta studenten vid en gymnasieskola i Bromma därefter planerar han att studera vidare efter att han tagit ett sabbatsår för att resa och arbeta. Drax beskriver själv att han kommer från goda hemförhållanden och att han har haft en trygg och stabil uppväxt. Drax är den ende av respondenterna som enbart målar graffiti på lagliga arenor. Han har aldrig målat olagligt. Drax har inte begått något brott eller använt någon form av narkotika. För Drax är graffiti ett stort intresse som tar mycket tid, i övrigt idrottar han på korpennivå och umgås med vänner.

Neon 21 år, har precis flytta hemifrån och bor i en egen lägenhet i centrala Stockholm. Han studerar på universitet men planerar att byta inriktning på sina studier. Neons mamma och pappa bor tillsammans i en villa i Bromma. Enligt Neon kommer han från en medelklass familj där pappa är psykolog och egenföretagare medan modern arbetar som controller på ett litet företag. Neon berättar att han i högstadiet snattade en del men att han aldrig åkte fast. Under senare år har Neon testat cannabis men det är inget han använder regelbundet. Neon tillbringar sin lediga tid med att måla graffiti och spela handboll. Han tränar handboll cirka fyra gånger i veckan. Tidigare har Neon spelat fotboll, ishockey och tennis.

6.2 REDOVISNING AV INTERVJUERNA

Den studie jag har gjort består av intervjuer med sju stycken personer, totalt sett 14 intervjuer, som jag valt att sammanställa utifrån valda centrala teman.

6.2.1 Vägen in till graffitin

Ungdomarn i studien har olika erfarenheter och uppväxtförhållanden. Hur de introducerades för graffitin skiljer dem inte nämvärt åt även om varje ungdom har sin egen berättelse och upplevelse. Vidare har ungdomarna i studien olika uppfattningar om hur man definierar klotter respektive graffiti.

Tiden före graffitin

Ungdomarna i studien är ingen enhetlig grupp, de kommer från olika familjebakgrund och har olika socioekonomiska förutsättningar. För en del har *konst* varit ett intresse sedan barnsben medan andra inte har eller har haft konst som något primärt intresse. Drax säger ”Jag har kunnat rita sen jag kunde gå”, medan Tagman menar att konstintresset ”kommit genom skolan, man målade mycket och höll överhuvudtaget på med kreativa saker. Vi gjorde skulpturer med lera, trä och smide. Ja du vet handarbeten och sånt”. Tagman intresserade sig även för andra *estetiska ämnen*.

”Innan höll jag på mycket med musik, något som jag alltid har tyckt varit askul att göra. Jag började spela piano när jag var åtta år, ett par år senare började jag med fiol...sen har jag gjort musik på datorn”. (Tagman)

Skeletor menar att ”jag har aldrig varit den sportiga killen, när mina kompisar spelade hockey satt jag hemma och ritade” Till skillnad från Tagman, Drax och Skeletor så har inte Neon och Zap alltid haft konst som sitt största intresse. Under uppväxten tillbringade Neon och Zap en hel del tid på olika *idrottsarenor*.

”När jag var yngre spelade jag fotboll dagarna i ända, men jag slutade när vi fick en ny tränare...jag tror att jag var tolv då. Egentligen har jag aldrig tyckte om att rita och sånt inte förrän jag började måla graffiti”. (Zap)

Att introduceras för graffiti

Både Skeletor och Cliff började måla graffiti när de var mellan elva och tolv år gamla. Cliff berättar att hans första kontakt med graffitivärlden var *en målning* i ett soprum. ”Jag blev så jätteinspirerad att börja måla så det var väl då det började. Jag började skissa och ett par år senare gjorde jag min första riktiga målning”. För Skeletor började det genom att han träffade sin *systers partner*.

”Vi satt och snackade och spelade musik, han målade lite men var inte så seriös. Han introducerade mig för en massa hip-hop musik och visade skisser. Sen fick jag, genom honom, träffa några som var väldigt aktiva. Idag är dom legenderna inom graffiti. Jag fick låna lite pennor så att jag kunde skissa. Efter ett kort tag började jag själv i väldigt, väldigt liten omfattning. Jag skrev på baksidan av en papperskorg längst nån promenadväg mitt ute i skogen och tyckte att jag var störst i världen”. (Skeletor)

Neon började måla när han var tolv år gammal. Han introducerades för graffitin, precis som många andra målare, genom att han hade *kamrater* i skolan som var aktiva.

”Jag tyckte att det var häftigt och lite upprorisk. I den ålder var det en grej att göra något man inte fick göra. Det låg på samma nivå som att tjuvröka liksom. Några djupare orsaker tror jag inte fanns...inte som jag kan se nu”. (Neon)

Neon är själv av uppfattningen att han inte var särskilt seriös med graffitin fram till gymnasietiden, då hans målning intensifierades.

”Det är väl inget att sticka under stolen med, men då var det mest ett pojkstreck. Det var aldrig seriöst, man följde sina kompisar. Man gjorde det lite då och då, och så fortsatt det väl fram till gymnasiet. Nu målar jag för en annan sak, då målade jag eller skrev min tag för att jag tyckte att det var häftigt, det var liksom en cool grej”. (Neon)

Tagman, Safe och Zap började samtliga av dem att måla när de var 13 år gamla.

”Jag började när jag var 13 år, jag följde med en polare efter en fest och så började jag. Det var väl inte så seriöst, man hängde med ut och körde...såg det som en kul sak man kunde göra när som helst”. (Safe)

Zap började måla på sommaren mellan sexan och sjuan. Han menar att ”Alla som börjar klottra är rätt små. Det är lite busigt, sen handlar det kanske om att man vill hävda sig bland kompisar, man jämför sig med varandra, vem som är bäst och så...det blir en grej”. Under intervjun med Zap beskriver han en hisnande känsla att upptäcka graffitivärlden och allt vad den har att erbjuda. Möjligheten att få ingå, kunna språket och koderna, vara en del av ett gäng ”man blev liksom nån”. Tagman har minnen av graffitivärlden långt före han själv började.

”När jag var liten och åkte tunnelbana, kanske fem år, och tittade ut genom fönstret då blev man ju glad. Det var lugnare på den tiden så graffitimålarna kunde måla saker som folk blev glada av och som folk kunde ta till sig som gubbar och seriefigurer”. (Tagman)

Att Tagman själv började måla tror han hänger i hop med att tycker om att busa och göra spännande saker.

”Innan så hade jag åkt skateboard och det är ju också spännande, ju högre trappa man kan hoppa nedför desto mer spänning och respekt. Det var nog lite att ju farligare saker man gjorde desto roligare var det” (Tagman)

Drax är den av ungdomarna som började måla graffiti när han var lite äldre. Han började när han var 16 år gammal men introducerades för graffiti långt tidigare. ”När jag gick i sexan var det några äldre killar i området som började kladda runt. Det fanns en laglig vägg i Bromma, som vi brukade springa ner till och titta”. Från att ha fått en inblick i graffitikulturen i tidig ålder dröjde det flera år innan Drax själv gjorde sin först målning. ”Sen kom väl intresset på riktigt år 2001 när jag gjorde min första målning. Den gjorde jag med en av min brorsas kompisar när vi var i Spanien och besökte honom”.

Klotter eller graffiti

Klotter och graffiti är två omstridda begrepp. Begreppsförvirring råder inte bara bland vuxna utan även bland ungdomarna i studien. Många tycker att det som slarvigt målas överallt är klotter medan de större och mer välgjorda målningarna är graffiti. Andra menar att graffiti är det som målas legalt och klotter det som målas illegalt. Cliff tycker att ”Det är typ en vuxengrej att säga klotter...ett konstigt uttryck för graffiti”. Han säger även att ”Jag tror att

många vuxna kallar fina målningar för graffiti och när man bomat⁶ kallar man det för klotter”. Cliff tycker själv att allt som inbegriper målandet är graffiti så även bombandet. Till skillnad från Cliff tycker Safe att ”Graffiti är när du målar med kanner⁷, klotter är när man går ut och bombar”. Safe anser även att ”Om man vill bli känd måste man bomba, då bombar man sina tags över platser där folks ser en”. Safe gör en skillnad på att klottra och att måla graffiti men menar att även om det är två helt olika saker så tillhör båda graffitikulturen. Även för Skeletor och Tagman är det två skilda saker att klottra och att måla graffiti. Skeletor säger ”Klotter är för mig att frenetisk skriva sitt namn och det kan ju ingen få ut något av?!” Enligt Skeleton handlar det om att, som ung målare, få upp sitt namn till varje pris och att klotter blir ett medel att nå detta mål.

”Klotter är fult, det är sällan jag säger att jag går ut och klottrar. Det gjorde man när man var yngre och inte visste bättre. Klottra är liksom nåt som vem som helst kan göra, det krävs inget och tar ingen tid. Klottra är destruktivt. (Tagman)

Både Drax och Zap diskuterar skillnaden mellan klotter och graffiti i termer av olagligt respektive lagligt. Drax menar att ”Graffiti är något snyggt där det får finnas. Sen är det trist att det inte finns alternativ för oss som är konstintresserade, dom enda som syns är värstingar som klottrar och förstör”. Zap är tydlig med hur han uppfattar att omvärlden ser på graffiti respektive klotter men menar att han själv inte delar den definitionen. ”Vuxna säger klotter när man målar olagligt och graffiti när man målar på utställning typ....men jag tycker att det är fel. De förstår sig inte på”. Zap är av uppfattningen att allt som målas i eller skrivs i graffiti-style är graffiti. En annan uppfattning om klotter respektive graffiti är att det ligger i betraktarens ögon att avgöra vad som är vad.

”Det är alldeles för många som tar till sig ordet klotter bara för att en målning finns på ett ställe där det inte borde finnas på. Det är betraktaren som bedömer vad det är. Klotter upplevs ju i allmänhet som något negativt, men det är alltid upp till betraktaren att bedöma om det är vackert, fult, graffiti eller klotter”. (Neon)

6.2.2 Livet med graffiti

Ungdomarna i studien är samtliga aktiva målare. En del av ungdomarna föredrar att måla olagligt medan andra föredrar att måla lagligt. Vad de målar och var de målar samt hur ofta de målar skiljer dem dock åt. Vidare finns likheter såväl som olikheter i ungdomarnas berättelser om graffitins betydelse. Vad gäller de personer som finns i ungdomarnas omgivning har även dessa olika uppfattningar och reaktioner på målandet, en del fördömer det emedan andra accepterar det, om än något motvilligt.

Tags, throwups eller piece

Taggar, throwups och pieces⁸ är inte separata uttryck på så sätt att en person som målar pieces inte också gör taggar. Av studien framkommer att en del av killarna lika gärna kan måla en throwup som en piece. Båda dessa kan även innehålla en tag som då blir en form av en signatur eller som Zap säger ”Om man ritat en piece med sitt crews namn så kan man göra en tag för att visa vem av medlemmarna som gjort det, det blir liksom som en autograf...” Tagman har samma uppfattning som Zap och menar att en tag i det sammanhanget kan liknas vid att signera en tavla.

⁶ För ordförklaring, se appendix

⁷ Ibid

⁸ Ibid

En tag är ofta i form av målarens namn, en del byter ibland tag medan andra inte skulle kunna tänka den tanken. Safe har bytt tag fyra gånger och menar att anledningen till detta är att han tröttnar på att ha samma. Till skillnad från Safe har Tagman haft sin tag i princip sedan han började ”Ja, det har blivit så. Det känns som om det vore dumt att byta, den har en egen personlighet liksom”. En del av killarna har tidvis bytt tag i samband med att dom blivit gripna av polisen Skeletor säger att ”Varje gång jag åkt fast har jag bytt. En del tags saknar jag jätte mycket, men i och med att jag är ganska känd hos polisen och fältarna så kunde jag ju inte fotsätta att skriva samma namn”.

Att skriva sin tag kan ibland liknas med att marknadsföra en vara, där taggandet är reklamen och själva tagen blir varans logotyp. Safe säger att ”jag taggar mer än vad jag målar, det är billigare och syns mer”. Skeletor jämför en tag med en runristning ”Numera bombar jag inte så mycket utan jag är mer ute efter att sätta min tag på ett ställe som aldrig kommer att tvättas, det blir som en runristning. Det är asfalt.” Samtliga ungdomar i studien förutom Safe föredrar att måla en större målning eller en så kallad piece. Neon menar att ”Det jag främst vill syssla med det är ju målningar. Men, sen taggar jag också då och då, och ibland gör jag en Throwup...” Skeletor menar att ”Jag vill helst göra målningar. Jag kan ligga sömlös till jag gör det. Ibland hittar jag dom där ställena och sen kan jag inte sova förrän jag har målat en häftig piece där”. Zap och Drax menar att en piece kräver någonting mer av konstnären i förhållande till en tag, som Drax uttrycker det ”jag kan stå med en och samma Piece i timmar, det handlar om att jag månar om kvaliteten framför kvantiteten”.

Tunnelbana, vägg eller hus

Var man föredrar att måla skiljer sig inte markant åt mellan de olika målarna i studien. Det primära är att målningen syns och att bakgrunden är ”schyst”. Drax, som är den ende i studien som enbart målar lagligt, skiljer sig till viss del från de övriga killarna vad gäller hans preferenser.

”Jag lägger inte upp mitt arbete som vilken graffitimålare som helst, jag är nog lite bortskämd. Jag brukar rolla mina bakgrunder. Rollerfärg som grund, blir snyggare. Sen så kostar det så mycket att spraya en bakgrund plus att man blir trött i fingrarna” (Drax)

Drax målar främst på en fabriksvägg som han tillsammans med några kamrater fått tillstånd till. Det är ett företag som upplåtit sin mark till Drax och hans vänners förfogande. Ibland när möjlighet ges så målar Drax även på lagliga väggar i exempelvis Göteborg och Norrköping. Många av studiens ungdomar talar om vikten att måla på ”rätt” ställe.

”Jag målar rent ut sagt där jag tycker att det behövs. Däremot målar jag inte där det finns runristningar eller sevärdheter i övrigt. Ta till exempel Gamla stan där det tagit hundratals år för fönsterkarmarna att vinkla sig efter hur vattnet dragit sig tillbaka. Ska jag då komma dit i tio sekunder och sätta dit mitt namn? Sen att måla på berg som naturens har skapat känner jag...fan, det är jävligt oschyst”. (Skeletor)

Skeletor har målat alla inestationer i tunnelbanesystemet men menar att:

”Tåg är liksom det som är hetast. Man kan nog säga att jag tidigare var en tågförare, men nu är det för galet. Fast tåg är skitroligt! Klättra på, under, på sidan, å sen klättra

fram och smyga för att komma åt...men sen så åker man ju dit så jävla jävla lätt". (Skeletor)

Cliff tycker om att måla på platser som är spännande och svåra, detta förknippar han med möjligheten att bli upptäckt och att synas. "Ställen med status är svåra ställen. Ställen där det är mycket folk eller där Securitas åker förbi på sina rundor, där man måste gömma sig för att inte bli påkommen". Cliff berättar att tåg är svåra att måla. Han brukar själv måla tåg som är parkerade eller står på perrongen. Safe brukar måla på tunnelbanestationerna. Att stationerna är stängda nattetid är inget som hindrar varken honom eller Skeletor. Safe menar att "Det finns alltid en väg in, man kan fixa en nyckel och på ute- stationerna kan man bara klättra in". Skeletor berättar att han liksom en del andra målare har tillgång till SL:s förteckning över kulvertgångarna samt kopior av nycklar till olika entrédörrar.

Tagman berättar att han tjugofyra timmar om dygnet utvärderar olika ytor och bakgrunder som det eventuellt skulle vara lämpliga att måla på.

"Antingen hör man av kompisar att det finns en vägg någonstans, ofta relaterade till tunnelbanan, eller nära någon bilväg som är synlig. Eller så sitter man på tunnelbanan och åker förbi någon vägg och då kommer man ihåg. Alla graffitimålare är experter på att komma ihåg sådana saker". (Tagman)

Om Tagman fick välja så föredrar han att måla på en betongvägg. Zap berättar att han målar där det finns utrymme och där målningarna kan beskådas av så många som möjligt. Han ger exempel på platser såsom elskåp, väggar vid tunnelbanelinjen eller någon trafikerad väg. Zap menar dock att det bästa är när man har gjort en wholecar⁹, "Jag har bara gjort två stycken och det är en känsla som inte går att beskriva. Vilken kick!". Cliff, Safe och Zap målar reglerbundet tags för att sprida sitt namn. Skeletor, Tagman, Drax och Neon målar i princip inga tags utan fokuserar enbart på målningar av olika slag.

Sällan eller ofta, natt eller dag

De som målar graffiti är ingen enhetlig grupp vilket visar sig när man tittar på hur ofta och vid vilka tillfällen de olika ungdomarna i studien målar. Som det framkommit ovan så bombar inte Skeletor, Tagman, Drax och Neon. De föredrar att göra större målningar eller throwups vilket kräver en viss planering och tid vilket resulterar i att de inte målar lika ofta som till exempel Cliff och Safe. Tagmans livssituation gör att han ej kan måla så ofta som han önskar.

"Nu målar jag ungefär en gång i veckan och det är för att jag jobbar. Det är väl det som är synd med att börja jobba, att man inte får så mycket fritid...så man kan inte göra som man vill. Har ingen tid eller inget utrymme för friheten". (Tagman)

Även Neon och Skeletor målar cirka en gång per vecka. Skeletor säger att "det blir ungefär en gång per vecka, men sen så målar jag ju lagligt utöver det. Det kan vara att måla i någons lägenhet eller så". När Tagman, Neon, Skeletor och Safe målar olagligt så sker detta främst på nätterna, detta för att minimera riskerna att bli upptäckt. Safe säger att "Det blir mer på kvällarna och nätterna, då kan man gå ut utan att det är för mycket folk i rörelse". Safe är den av målarna som inte har målat något de senaste veckorna. Vanligtvis målar han några gånger i veckan men då han står inför en placering på ett behandlingshem anser han sig inte ha tid att

---

⁹ Ibid

prioritera målandet. Safe berättar att han vill tillbringa den sista tiden i hemmiljö tillsammans med sina vänner. Cliff och Zap målar ibland intensivt och ibland mer eller mindre sporadiskt. När Cliff har ett häktiskt schema föredrar han att bomba framför att måla.

”Det tar ju ingen tid liksom. Att göra en målning tar ju tid, det är lite större grejer. Nu har det inte blivit till att bomba så ofta eftersom det är snö och is överallt men det blir rätt mycket på sommaren. Då har jag nästan alltid en penna på mig”. (Cliff)

Cliff föredrar, till skillnad från de andra, att måla på dagen. Han menar att ”på helgerna har jag mer tid till att måla och då kan man måla på dan, på kvällen vill man göra annat typ umgås med kompisar och festa och så”. Drax föredrar även han att måla under dagen, och eftersom han målar lagligt kan han ta god tid på sig. En målning tar generellt sett några timmar. Uppskattningsvis målar Drax cirka två till tre gånger per månad.

Förutom att måla graffiti i form av piece, throwups och tags så skissar killarna en hel del. En del av dem skissar några timmar varje dag medan dom som skissar i mindre utsträckning gör det några timmar per vecka. Zap menar att ”jag skissar nog konstant. I skolan, hemma, med kompisar...när jag inte gör något då skissar jag, mer eller mindre omedvetet”.

Att måla själv eller med andra – graffitins gemenskap

Ungdomarna målar ofta tillsammans med andra. Vem man målar med beror ofta på vem man råkar träffa. Det man ofta förknippar med organisation och gemenskap inom graffitikulturen är så kallade crews¹⁰. Samtliga av ungdomarna i studien är med i något crew. Zap menar dock att ”bara för att man är med i ett crew innebär det inte ett slutet sällskap. Ibland målar jag med mitt crew men ibland målar jag med andra polare”. Tagman talar i liknade termer och menar att man inte alltid behöver måla tillsammans med sitt crew. Han berättar att ”ibland när jag målar själv skriver jag crewet bredvid och då blir kompisarna glada. Det är som små hälsningar”. Vidare säger Tagman att om några, men inte alla, i crewet gör en målning kan man ”signera att det är just dom i crewet som har gjort målningen. Det är som att signera en tavla”. Gemenskapen inom graffitikulturen innebär inte bara att vara en del av ett crew utan även att vara en del av något större så som kulturen i sig.

”En gång i tiden var jag väldigt tillbakadragen. Jag tyckte inte om att träffa folk eller att umgås. Jag tyckte helt enkelt inte om att socialisera på något sätt. Men i och med att jag började måla så har jag träffat massor av människor som idag är mina bästa vänner. Målandet lärde mig att vara social.” (Skeletor)

”Graffiti är en bra isbrytare även om det inte är något man skyltar med för vem som helst. Graffitin är ett nytt sätt att skaffa kontakter och då finns chansen att man träffar dom som tycker om att måla”. (Drax)

Neon talar även han om graffitins gemenskap och menar att ”man känner någon form av connection med alla som målar graffiti men att den stora samhörigheten får man bara med sina polare som målar”. Enligt Zap är det positiva, med att vara flera som målar ihop, att man kan vakta åt varandra, speciellt när man målar där upptäcktsrisken är stor. Zap berättar att man turas om att vakta och att man sällan använder sig av toys¹¹. Att vara med i ett crew handlar

---

¹⁰ Ibid

¹¹ Ibid

som ovan nämnts bland annat om en gemenskap, men om man inte känner tillhörighet till de människor som ingår i gruppen hamnar man i ett dilemma, detta har Skeletor upplevt. Han valde att kliva av ett crew därför att ”de tog till en kille som kör en stil jag inte kan stå för. Killen är hård, skriker, slåss och drar till sig uppmärksamhet och det är inte jag”. Att vara en del av en gemenskap handlar i detta fall om att kunna stå för vad gruppen representerar vilket Skeletor inte kunde göra. Safe har även han ställts inför dilemman då några av killarna i hans crew inte ansågs ha samma talang som de övriga. Safe menade ”vi kickade några killar då de inte var särskilt bra, vi ville inte att de skulle skriva med vårt crewnamn”. Tagman talar även han om att hålla ihop eller ta avstånd från enskilda eller en grupp målare.

”Tyvärr så finns det många idioter. De kan vara djävligt duktiga men de ser inte på målandet på samma sätt som mig. Många av dom målar för att det är olagligt och inte för att göra något snyggt och självklart finns det många som röker på. Men om dom är seriös med målningen då håller man ihop på nåt sätt”. (Tagman)

I samtalen med ungdomarna visar det sig att ett crew inte är en sammanslutning som är definitiv. I crewet finns mer en symbolisk tillhörighet och en viss gemenskap som medlemskapet ger. Många av ungdomarna är med i fler än ett crew och för de flesta är inte crewet en sluten grupp.

”Vi är en gammal kompiskrets. Vi är fem som målar och så finns det fem som inte målar överhuvudtaget men de hänger med oss. Så man kan säga att vi är ett gäng, och i det gänget finns det ett namn och det är det namnet vi skriver”. (Skeletor)

Att måla lagligt eller olagligt

Samtliga i studien, utom Drax, målar olagligt. Vissa tycker att det olagliga gör det spännande och roligt medan andra skulle föredra att måla lagligt om möjligheten fanns. Gemensamt för alla graffitimålare i studien är att den juridiska aspekten är central oavsett vilken inställning de själv har. Drax säger ”jag känner inget behov av att måla olagligt, tycker inte att det är värt att åka fast för det. Kanske har jag inte samma behov att synas...det är kanske där som jag skiljer mig från resten av gruppen”. Drax efterfrågar dock lagliga alternativ då han önskar fler arenor att måla på, som situationen ser ut nu har han få alternativ. Tagman lockas inte heller han av tanken att åka fast utan menar:

”Jag skulle inte ha något emot att måla lagligt. Jag tycker inte att det är roligt att tänka på att man kan åka fast. Spänningen får jag av att göra något förbjudet och det är inte samma sak som tanken på att åka fast. Problemet är att dom ställena jag tycker att det ska vara målningar på, dom är alltid olagliga. (Tagman)

Safe, som har blivit jagad av vakter och poliser cirka tjugo gånger, beskriver spänningen som något centralt, spänningen är då sammankopplad med att göra en olaglig gärning. Han säger bland annat att ”Det är obehagligt att bli jagad sen när du vet att du kommit undan och att du klarat dig då är det skönt... det är en kick”. Zap delar Safes uppfattning om spänningen och kicken av att bli jagad, men han talar även om att kicken att måla där man riskerar att bli upptäckt är hög, ”man får liksom mer kred. om man målar på ställen där risken är stor att bli upptäckt. Faran i sig förknippar jag med adrenalin och med kickar. Det är lite det som är grejen!”. Cliff tillsammans med Zap och Safe tror inte att lagliga väggar skulle leda till att de upphörde eller minskade det olagliga målandet. Cliff tror att ”jag skulle nog bara måla lagligt om jag inte hade någonting att göra, olagligt skulle jag måla ändå, det är skönare. Det är

skönare att synas på ett sånt sätt”. Neon, Tagman och Skeletor tror att de skulle måla mindre olagligt om det fanns lagliga alternativ.

”Det olagliga är inget jag strävar efter. Jag får inte ut något av det. Att man bryter mot lagen är bara något som ligger på ens axlar. Att jag målar olagligt är ju främst för att det inte finns några lagliga alternativ och att man vill synas. Självklart gör man det ju ibland för kicken också, men jag skulle vilja måla under längre tid och lägga ner lite mer arbete på målningarna...det kan man inte göra när det är olagligt. Om det fanns lagliga alternativ skulle jag måla mycket mindre olagligt”. (Neon)

Neon tror dock inte att han helt skulle upphöra med det olagliga målandet även om andra alternativ fanns, detta eftersom ”det är en liten sport i sig att se vad man kan göra på en viss tid”. Skeletor målar olagligt för att det inte finns några andra alternativ i Stockholm.

”Hade det funnits lagliga väggar hade jag målat lagligt. Jag har för mycket att riskera genom att måla olagligt. I alla fall skulle jag måla till 99 % lagligt, den sista procenten skulle vara olaglig för att jag drog ett streck utanför väggen typ...”. (Skeletor)

Tagman talar med mycket starkt engagemang om att de som sysslar med graffiti ska ges möjlighet att göra det på lagliga väggar samt ställa ut sin konst för allmänheten. Han menar att skadegörelsen i form av klotter skulle minska betydligt om det fanns lagliga väggar att måla på. Han är av uppfattningen att de flesta som målar hellre skulle avstå från att måla olagligt för att slippa böter och åtal. Tagman själv tror att han skulle måla främst lagligt om alternativet fanns. Skeletor och Tagman söker själva möjligheter att måla lagligt. De har bland annat målat i kamraters lägenheter och på nattklubbar samt flera tavlor. När tillfälle ges brukar de även resa till olika städer där det finns lagliga väggar så som Norrköping, Norrtälje, Gävle, Boden, Kalmar, Göteborg och Halmstad.

Hierarkins existerande

En vanlig föreställning är att det inom graffiti-kulturen råder en tydlig hierarki. I samtalen med ungdomarna i studien bekräftas även att viss hierarki råder men hur den ser ut och hur den verkar råder delade meningar om. Enligt Skeletor bygger hierarkin på att:

”...man som liten klottrar på busshållplatsen på vägen hem. Sen så gräver du uppåt, för att lyckas få upp ditt namn måste du först och främst måla mycket, sen ska du måla bra för att bli respekterad, sen ska du måla mycket och bra för att folk ska tycka att du är någon...då är du någonstans, men det är en lång väg dit. Jag har ändå hållit på i tio år, så jag är ganska högt upp i rang. Jag kan i stort sett gå över dem som är lägre än mig men jag går bara över målningar jag tycker är fula”. (Skeletor)

Vidare menar Skeletor att alla vet vilka som finns i det högre skiktet

”De stora målarna vet alla vem det är. Man vet vilka som är aktiva och duktiga. Sen så finns det dom som målar mycket men är fördjävligt dåliga. Såna som aldrig suttit hemma och övat, dom respekterar man inte heller”. (Skeletor)

Neon har en liknande uppfattning som Skeletor, och menar att:

”Det finns två olika sätt att få respekt på och komma upp i hierarkin. Det första är att måla riktigt mycket, det andra är att måla jävligt schysta målningar. Kombinationen av dessa båda är det ultimata, det vill säga måla grymma grejer och måla mycket”. (Neon)

Till skillnad från Skeleton, som säger att man kan måla över andras målningar om man är högt upp i hierarkin, så uppfattar inte Neon att det ger några positiva effekter att vara högt upp i skiktet. Han menar att ”man tycker att dom är lite speciella liksom, men de får ju inte fördelar”. Cliff däremot följer Skeletons linje och menar att:

”Det är viktigt att veta vems målningar man ska akta sig för att måla över, vet man inte det åker man på stryk. Det är inget konstigt, man lär sig helt enkelt vilka regler som gäller, om man inte följer dom blir det ett jävla liv”. (Cliff)

Safe och Zap talar om vikten att kämpa uppåt samt spänningen mellan det övre och det undre skiktet i hierarkin.

”Det finns ett flertal stora målare, sen finns det dom som är grymt dåliga och de som är medelbra. Dom som är bättre ger ofta dålig kritik till dom sämre, vilket gör att dom som är mindre bra kämpar ännu mer för att få respekt...man måste det”. (Safe)

”Man ska ha respekt för dom som är över en i hierarkin annars åker man på stryk. En polare till mig fick fetdäng när han tog en annans killes namn, det gör man liksom bara inte...sen gäller det ju att bli nån så att man själv får respekt, man får kämpa för det!” . (Zap)

Graffitins betydelse

De flesta av ungdomarna i studien menar att graffitin gett deras liv en *ny dimension* och en *ny mening*, detta oavsett vilken nivå i hierarkin de befunnit sig på. De menar att deras liv förändrats och att detta inte varit något temporärt.

”Man kan väl säga att jag tänker på graffiti 24-timmar om dygnet, hela min hjärna är med. Så fort jag ser en vägg så utvärderar jag den, jag tänker om en målning skulle kunna sitta där eller om det är för farligt. Jag reflekterar inte så mycket över det själv för det så naturligt för mig. I nästan allt jag gör så finns graffitin med”. (Neon)

Skeleton talar i liknade termer och menar att:

”Graffitin är en livsstil för mig, det är ett sätt att leva, det är mitt lokalsinne utomlands. När jag var i Paris hittade jag genom de centrala delarna genom att läsa på väggarna. Jag använder även min bakgrund av graffitimålare, cannabisrökare och värsting i mitt arbete på fritidsgården fast ungdomarna har inte en susning om vad jag har gjort”. (Skeleton)

Även för Tagman är graffitin en stor del av hans liv och eftersom han arbetar heltid så kretsar mycket runt att planera olika målningar inför helgerna. Han tycker att ”det är fortfarande lika roligt som när jag började”. Zap visar även han på att graffitin är något av en *livsstil*

”Hela min tillvaro går ut på att planera och måla. Att se till att farsan sover när jag ska smyga ut måla på nätterna, att få pengar till burkar, att hitta bra väggar, att skissa...på

skolan snackar man i hop sig med polarna och planerar...jag tror nästan allt jag gör och tänker är relaterat till graffitin". (Zap)

Drax är den av intervjupersonerna som inte anser att graffitin är en livsstil för honom, han menar "en del är ju helt störda, det övergår ju till en livsstil för många. Jag är inte så bunden". De motiv som en del av ungdomarna framförde spontant var ett intresse för graffiti som *konstnärlig uttrycksform*. Skeletor, Tagman, och Drax har alltid varit intresserad av konst i olika former. Tagman berättar om sin fritid i termer av "att måla, dels att måla utomhus på väggar, sen på tavlor och dukar men även hemma hos folk. Man kan säga att jag i snitt målar lika mycket av allt". När Skeletor ska beskriva vad graffiti är för honom säger han spontant "ja, det är ju konsten". För Drax handlar graffiti om att behärska en konstform "det är mest små ungdomar som går ut och har med sig en spritpenna och gör fult. Just att kunna behärska en viss stil tycker jag är en väldigt viktigt del av graffitin".

Ett annat centralt tema som framkommer i intervjuerna är att graffitimålandet framkallar en *inre känsla* som målarna på något sätt eftersträvar. Det kan vara spänning, adrenalinkickar, att bli sedd och uppmärksam. Kickar av olika slag är ofta förknippade med att måla graffiti på förbjudna platser. Tagman beskriver en *spänning* i termer av "man springer ute om nätterna, då kan det inte bli så mycket mer film- eller hjältekänsla. Det kan inte bli så mycket mer spännande i verkligheten än att gå ut och måla, det är busigt". Tagman menar att det även är spännande att se sin målning dagen efter "säg att det är längs tunnelbanan och du åker längst linjen och när din målning kommer upp är det spännande". Cliff menar att "det är skönast att bli klar med en målning där det är lätt att bli upptäckt". Att få *kickar* av olika slag nämner samtliga, Tagman säger "man vill uppleva det gång på gång. Man kan säga att man blir jävligt ivrig, man kan knappt hålla i sig". Cliff talar i termer att graffiti, "Det är hardcore liksom..det är skönt och avkopplande, positiva kickar." Neon säger:

"Man vill ju inte bli fasttagen, liksom. Kroppen producerar ju hela tiden adrenalin och man är på sin vakt. Man är beredd att springa innan det händer, det är en kick, speciellt när man kommer därifrån och förstår att man klarat sig". (Neon)

Att bli *uppmärksam*, *bekräftad* och att *synas* är centralt för samtliga ungdomar. Tagman menar att "som målare handlar det hela tiden om att visa upp sig och visa sitt bästa, allt handlar ju om att synas liksom". Neon menar att det är kul att få *uppskattning* för något man gjort.

"Om man ska vara personlig så har jag aldrig känt att jag varit extremt bra på nåt, har alltid varit medelmåttig, inte syntts mest i skolan eller varit en stjärna i idrott men genom graffitin har jag fått möjligheten att bli nån". (Neon)

Cliff och Safe tycker precis som Zap att "man får en inre tillfredsställelse av att folk tycker att man gör något bra". Samtliga ungdomar benämner på ett eller annat sätt att graffitin är bra för deras självkänsla. De talar även om betydelsen av den *gemenskap* som graffitin ger samt möjligheten att *utvecklas inom konsten*. Tagman tycker att graffitin är en bra konstform då den "ger möjlighet att variera sig, sen kan man få inspiration av kompisar när man skissar¹² ihop". Cliff och Zap berättade att skissandet för dem är ett sätt att umgås med kamrater och ett sätt att utveckla sin graffitistil. För Tagman och Skeletor innebar graffitin en positiv

¹² Ibid

sysselsättning under en viktig del av deras liv. Graffitin i sig var så pass engagerande och tog så mycket tid och energi i anspråk att annan eventuell *brottslighet blev "lidande"*.

”Det har gjort att i alla fall jag har hållit mig borta från andra dumheter. Det är ju lättare att göra dumheter om man har tid för det, jag har inte haft tid för annat än att måla”. (Tagman)

Enligt Skeletor blev graffitin snarare en räddning från hans destruktiva utveckling, ”om jag inte hade haft graffitin hade jag nog inte suttit här idag”. Skeletor säger sig dock förstå att graffiti kan vara inkörsporten för tyngre kriminalitet och droger.

”Om man är svag och ledsen och börjar klottra då är det lätt att man börjar med annat också. Men jag tycker inte att det är själva konsten som är inkörsporten det är grupptricket”. (Skeletor)

Till skillnad från Tagman och Skeletor har Safe en annan uppfattning om graffitin, han ser den som ett inträde i en kriminell värld. Han menar att ”Det är många kriminella ungdomar som målar och då blir det lite stölder och så där. Sen är det många som drogar för att våga mera, det var så jag åkte fast...”.

Kriminalitet och risker

Graffitin ger ungdomarna mycket, de erhåller bland annat en positiv känsla, de får utlopp för sitt konstnärliga intresse och det är en statushöjande aktivitet. Det finns dock gränser för vad graffitin kan göra och var dess bieffekter träder in. Om man ser graffitin som en livsstil och inte bara en hobby så krävs vissa justeringar för att få allting att gå ihop, precis som vid andra större förändringar i livet. Att måla kostar pengar och hur ungdomarna finansierar sitt målalande ser olika ut, det som samtliga har gemensamt är att de upplever *kostnaderna* som ett stort problem. Safe berättar att han tidigare arbetade extra på McDonalds och då gick i stort sett hela hans lön till att måla. Idag finansierar han målandet genom att ”gör några saker, allt från stöld och sånt till personrån”. Vidare menar han att ”vissa är fega och håller sig till den lagliga banan, vissa köper sina burkar och vissa använder den kriminella banan för att få det dom vill ha”. Cliff och Zap berättar att även dom har begått *kriminella handlingar* för att kunna måla, det har då främst handlat om att snatta färgburkar. Att butiker och bensinmackor har börjat låsa in färgburkar eller att de förvarar dom bakom disk har inte hindrat Cliff från att snatta. Enligt egen utsago ”hittar man butikerna där de är tillgängligt, ryktet sprider sig”. Neon och Skeletor berättar att de tidigare snattat en del men att de inte gör det idag för att som Neon uttrycker det ”det är inte värt risken att åka fast”. Tagman har snattat burkar vid ett eller två tillfällen, men säger att pengarna var inte det som styrde, ”det var bara en sak jag ville testa”. Drax är den enda av de intervjuade som inte har begått någon kriminell handling men även han tycker att graffitin kostar mycket pengar. Drax säger ”i princip sparar jag hela min månadspeng för att kunna måla, sen lägger jag av pengar när jag sommarjobbat”.

Att graffitin ibland är sammankopplad med *risker som kan leda till döden* tog ett par av killarna upp. Skeletor berättar att det är vanligt att yngre killar surfar¹³ mellan tunnelbanevagnar i samband med att de målar. Skeletor berättar att SL har gått ut med att man inte kan surfa på de nya vagnarna och ”då var jag tvungen att pröva, och det gick. Fast på de

---

¹³ Ibid

nya vagnarna så har man ingen plattform att stå på, man åker på kopplingen”. Skeletor precis som Safe tycker att surfandet är en ”idiotisk grej” och någonting man bör undvika.

Det samtliga ungdomar tog upp som en negativ aspekt med målandet var risken *att åka fast*. Men ingen av dem låter detta hindra dem, som Cliff uttrycker det ”man vet ju var man kan köra och var man inte kan köra, det är värt riskerna”. Även Drax, som målar lagligt, upplevde risken att åka fast som skrämmande. Han menar att i och med att det är allmänt känt att man det är olagligt att måla så finns risken att ”någon privatperson eller väktare griper mig när jag målar, fast jag har tillstånd av ägarna till byggnaden”. Tagman och Zap tar upp *trötthet* som en negativ aspekt med att måla.

”Man blir trött både fysiskt och psykiskt. När jag är ute och målar rör man på sig otroligt mycket men man märker inte det för allt adrenalin som pumpas. Sen om det går dåligt kan det ju vara knäckande”. (Tagman)

Zap diskuterar tröttheten efter att ha målat en hel natt ”när man kommer in vid fem på morgonen är det inte så jävla kul att börja skolan på ett par timmar, det är svårt att orka”. Både Safe och Cliff tar upp riskerna som är sammankopplade med *droger*. Safe berättar om att han själv och hans kamrater ibland använde droger för att våga mera, medan Cliff menade man ska hålla isär berusningar och målande för att riskerna att torka blir mycket större. Skeletor, Drax och Neon tycker att *allmänhetens syn på graffiti* är negativ vilket påverkar alla målare i och med att folk tenderar att dra alla målare över en kam. Enligt Skeletor finns det ”graffitimålare som är mycket stökiga och ofta berusade, de kommer och bråkar och förstör ryktet för andra, fast dom är relativt få så är det dom man ofta läser om”. Drax tycker även att graffiti ser trist ut på många ställen ”det finns ju dom som går ut för att förstöra typ bombande crews”.

Reaktioner från omgivningen

Att måla graffiti uppmärksammas i olika mån av ungdomarnas nära omgivning. En del är öppna om sitt intresse medan andra väljer att dölja det. Vad man kan säga är att *föräldrarnas inställning* till graffiti har en stor betydelse för de ungdomar som målar. Neon drar sig för att berätta för sin familj om sitt intresse eftersom ”de vill ju inte att jag ska hålla på med något olagligt”. Neon säger även att ”när jag var yngre tyckte jag att det var jobbigt att behöva smyga med målandet, det satte käppar i hjulet kan man säga. Sen så är det ju alltid svårare att måla om man har tider när man ska var hemma”.

”Om jag inte hade bott hemma skulle jag nog målat mycket mer. Farsan har märkt att jag har varit ute nån natt och då har han blivit förbannad och kanske lite orolig, och det är ju liksom inte det som är grejen eller tanken”. (Zap)

Tagman uttrycker även han att föräldrarna har stor betydelse när det gäller att måla. När Tagman målat i cirka ett halvår berättade han det för sin föräldrar om sitt intresse, de bad då sonen vara försiktig. Efter en tid ansåg dock hans föräldrar att måttet var rågat och som Tagman själv uttrycker det ”då sa mina föräldrar till, det brukar de göra när de anser att gränsen är nådd. Jag ville inte var någon ond son så jag hade uppehåll i cirka ett och ett halvt år med graffiti”. Skeletors mamma vill att han skall få ”avgiftning” mot graffiti medan fadern fördömer handlingarna och vill inte kännas vid dem. Även om Drax föräldrar vet att sonen bara målar lagligt så känner de ändå en oro, de är rädda för att situationen kan missuppfattas av förbipasserande. Safes, Zaps och Cliffs föräldrar vet om att deras söner

målar. Från början förbjöd dom det och försökte diskutera sina barn till rätta. Enligt Safe har hans mamma slutat att tjata vilket han tror beror på att ”det blev ju mer droger och sånt, så då brydde hon väl sig inte så mycket om målandet”. Cliff är osäker på sina föräldrarnas åsikter, ”jag vet inte vad dom tycker längre, jag tror att dom är vana”. Det som är lika för samtliga ungdomar i studien är att även om de berättat för sina föräldrar om graffitikulturen så sker en viss censurering. Föräldrarna får inte veta allt, speciellt inte vilka risker och faror som ungdomarna utsätter sig för.

Ungdomarna har olika upplevelser om hur *partners* reagerat. En del partners tycker att det har varit häftigt och spännande medan andra har förbjudit det. Skeletors före detta flickvän fick honom att måla mindre genom att hon tydligt deklarerade sin ståndpunkt. Skeletor var dock av uppfattningen att han inte kunde vara helt öppen och ärlig mot henne gällande sitt målände.

”Min föredetta tjej sa till mig att: Jag vill inte att du målar för jag skulle kunna tänka mig att dela en framtid med dig, men jag vill inte gifta mig med någon som har skulder över öronen. Jag vill inte att mina barn ska ha en pappa som har skulder upp över öronen”. (Skeletor)

Neon har liknande upplevelser som Skeletor. Till skillnad från både Neon och Skeletor så har Tagmans partners inte haft något emot målandet. Han säger ”jag tror inte att det har varit någon som är negativ till graffitin. Jag tror att det är svårt att umgås med dom som helt tar avstånd eller inte är intresserade”. När det gäller *kamrater* så tar en del avstånd medan andra inte har något att invända. Samtliga ungdomar som deltar i studien har liknande uppfattning som Tagman när det gäller kamrater, han menar att:

”De kompisar som målar är ju lätta, de tycker bara att det är kul. Många av mina kompisar som inte målar tycker att det är roligt medan det också är många som inte bryr sig. Dom man tror tar avstånd från målandet, dom berättar man inte för”. (Tagman)

Att inte berätta för dom man tror tar avstånd från målandet är en vanlig företeelse bland killarna i studien. Detta gäller främst i skola och i arbetslivet. De flesta lärare i Cliffs förra skola visste om att han målade graffiti men som han själv upplevde det så ”dom brydde sig inte, dom sa inget i alla fall”. Tagman, Safe, Cliff och Skeletor har samtliga haft kontakt med *socialtjänsten*. Alla av dem hade uppfattningen att deras socialsekreterare inte pratat om graffiti eller bara nämnt det i förbifarten. Som Tagman sa ”nä, vi snackade mest om annat, livet och så. Fast det var skönt att prata med nån som verkade bry sig”.

6.2.3 Sluta eller fortsätta

Graffitin är en viktig del i ungdomarnas liv och identitet. Ungdomarna vittnar om att det är svårt att sluta att måla graffiti och i en del av intervjuerna förekommer beskrivningar av att målandet blir som en drog. Tagman menar att ”man vill uppleva det gång på gång” medan Skeletors mamma tror att sonen behöver avgiftning. Drax och Zap tror att de aldrig kommer att sluta måla helt, däremot finns en möjlighet att de i framtiden använder andra uttrycksformer för sitt konstintresse än graffiti.

”Jag kan inte tänka mig att sluta måla graffiti, det är ju liksom jag. Kanske sen nån gång när jag blir äldre...men jag menar inte sluta...men man kanske målar något annat som är mer vuxet liksom. Fast man vet aldrig, jag har svårt att tänka mig det nu”. (Zap)

Skeletor tror att ”jag kommer att måla till den dagen jag dör, men självklart kommer jag inte att måla olagligt så länge till”. Skeletor liksom ett par andra killar i studien tror att de kommer att sluta måla olagligt när de får *ett barn*.

”Skulle jag få barn skulle jag lägga ner. Nu när jag går ut och målar riskerar jag bara saker för mig själv. För det handlar ju om pengar, åker jag dit och får en dundereskuld kan inte min unge få dom där gypadojjorna till våren...”. (Skeletor)

En annan anledning att sluta var *att åka fast* eller *att inte få uppskattning* längre. Tagman säger att han skulle sluta måla om han ”inte får någon uppskattning från kompisar eller annat folk, och att jag åker fast i samband med detta”. Även Cliff, Drax, Zap, Safe och Neon uppger att *skulder* eller att åka fast skulle få dem att sluta eller i vart fall att överväga det.

”Det negativa med att måla är att man får så höga böter. Du vet, vissa målare har flera hundra tusen i skuld. En del har 500 000 i skuld och jag vill sluta före det. Om man inte slutar innan dess blir livet förstört” (Safe)

Likaså uppger samtliga utom Cliff att de skulle lägga ner målandet om de inte fick uppskattning för sin konst.

”Jag tror nog att jag skulle sluta måla graffiti om jag inte fick uppskattning för det jag gjorde. I alla fall skulle jag dra ner på målandet. Jag tror inte att man skulle ha den energi som krävs om man inte fick kred. och man kände att man prestern något bra”. (Zap)

Tagman har svårt att se att han någon gång helt upphör med graffitimålandet. För honom är graffitin förknippat med så mycket, det handlar inte bara om att synas och att uppleva spänning och kickar. Han ser graffitin som en viktig del i att inte upphöra med allt som han drömt om som barn:

”Jag har nog svårt att se mig själv sluta. När jag inte har målat på ett tag så blir jag besviken på mig själv. För mig är det viktigt att hålla kvar något från mitt gamla liv nu när jag är inne i jobbvärlden. Jag vill göra saker som jag inte kunde göra när jag var liten, saker som jag då drömde om. Jag vill glädja lilla killen inom mig”. (Tagman)

7 ANALYS

I det här kapitlet kommer jag att analysera och belysa studiens syfte med hjälp av tidigare forskning och tidigare presenterade begrepp.

7.1 KLOTTER OCH GRAFFITI

Det finns ingen enhetligt accepterad definition på klotter och graffiti. Ömsom används termen klotter, ömsom graffiti. Rent språkligt finns det en skillnad mellan klotter och graffiti. Ordet graffiti kommer från grekiskans "grapho" och kan bestå av text och /eller bild. Gränsen gentemot begreppet "klotter" är dock oklar. Enligt Svenska akademins ordlista (1995) betyder klotter "slarvigt och hastigt gjord skrift eller teckning", en definition som utesluter stora delar av graffitin eftersom även enklare motiv och signaturer kan ha en avancerad förhistoria i form av skisser¹⁴.

Safe och Cliff diskuterar klotter i termer av att bomba¹⁵. Cliff tycker att allt som tillhör graffitikulturen skall gå under benämningen graffiti så även bombandet. Safe i sin tur menar att när man målar med kanner¹⁶ är det graffiti och när man går ut och bombar är det klotter. Skeletor och Tagman är också inne på att klotter hör i hop med att bomba. Skeletor säger att "klotter är för mig att frenetisk skriva mitt namn och det kan ju ingen få ut något av?!". Till skillnad från de andra i studien diskuterar Drax och Zap graffitin i termer av olagligt respektive lagligt. Det som är lagligt är graffiti och det som är olagligt är klotter. Shannons (2001) och Macdonalds (2001) resonemang påminner om Draxs och Zaps diskussion. I deras avhandlingar har de inte använt något begrepp liknande klotter utan de diskuterar i termer av "legal /illegal graffiti" – laglig respektive olaglig graffiti. Sundell mfl. (2002) är av uppfattningen att det finns en del terminologiska problem att handskas med när man ska skriva om graffiti från engelska till svenska. Han menar att svenskt språkbruk kommit att förknippa ordet "klotter" med främst tags och i vissa fall piecies. Ordet "graffiti" används enligt Sundell mfl (2002) uteslutande för stora målningar. Neon är den i studien som utmärker sig med sina tankar om klottrets respektive graffittins definition. Han menar att man inte kan göra en enkel definition av de båda begreppen utan hävdar att det är upp till betraktaren att avgöra vad den beskådar.

Definitionerna är alltså präglade av så väl estetiska, juridiska som moraliska värderingar. Hur dessa begrepp används varierar inte bara bland den tidigare forskningen jag tagit del av utan även bland ungdomarna i studien.

---

¹⁴ Ibid

¹⁵ Ibid

¹⁶ Ibid

7.2 ATT BÖRJA MED GRAFFITI

Den vetenskapliga kunskapen om graffitikulturen är, enligt Sundell mfl (2002), relativt god vad gäller vilka som börjar måla och av vilka anledningar. Enligt Sundell mfl har fem av sju ungdomar i studien börjat klottra när de är mellan 10 och tolv år gamla. Vidare framkom att de klottrande ungdomarna mer liknar ett tvärsnitt vad gäller social bakgrund i förhållande till andra studier av kriminella ungdomar (Sundell mfl., 2002). Ungdomarna i denna studie började måla graffiti mellan elva och sexton års ålder. Majoriteten började dock mellan tolv och trettonårs ålder, något senare än ungdomarna i Sundells mfl. studie. De flesta började tillsammans med någon eller några kompisar, och generellt sett kände de någon eller några som redan var aktiva graffitiutövare. I likhet med Sundells mfl. studie liknar ungdomarna i denna studie något av ett tvärsnitt av ungdomar i allmänhet. Studiens ungdomar kommer från olika familjebakgrunder och har uppväxtsvillkor.

Ur intervjuerna framkommer att den främsta anledningen till att ungdomar börjar med graffiti är nära sammankopplat med graffitins främsta fördel. Ungdomar är, som alla andra, i behov av att bli sedda, bekräftade och uppmärksammade samt känna att de är någon. När samhället inte erbjuder ungdomarna denna möjlighet söker de, i en sorts självbevaringsdrift, detta från annat håll. För att kunna förstå detta har jag tagit hjälp av Goffman och hans resonemang. Goffman menar att "jaget" inte är en egenskap utan snarare en produkt av interaktionen mellan en aktör och en publik. Enligt Goffman är det inte våra drifter, vår inre motivationsprofil eller andra personliga egenskaper som bestämmer hur vi kommer att uppleva oss själva, utan det är våra handlingar och den andres reaktion på dessa som bestämmer detta (Månsson, 2003, s 168-169). Av denna anledning krävs det att ungdomarna agerar på så sätt att "den andre" reagerar. Många killar och tjejer kan agera och få reaktion på arenor som fotbollsplanen, i teatergruppen, i kören eller genom skolan. Men de ungdomar som inte har denna möjlighet måste, som Goffman skulle säga, finna en annan scen. Ur intervjumaterialet kan man se att den vanligaste orsaken till att ungdomar börjar med graffiti är att det erbjuder dem något som samhället inte tidigare kunnat erbjuda. Ungdomarna i studien beskriver att en ny värld öppnades för dem när de introducerades för graffiti. De förväntade effekterna var svåra att motstå och dess bieffekter tycktes överkomliga. Av den tidigare forskningen jag tagit del av bekräftas även att ungdomarnas behov av att få uppmärksamhet och att bli någon kan tillgodoses genom graffitin. Macdonald (2001) menar att graffitin erbjuder ungdomarna berömmelse, respekt och status samt ger dem ögonblickliga och verkliga belöningar som spelar en viktig roll. Hon menar även att graffitin ger en möjlighet att erhålla en identitet och en status i ett av livets skeden när det är som svårast att finna detta.

7.3 GRAFFITINS BETYDELSE FÖR UNGDOMARNA

Utifrån intervjuerna i denna studie kan man konstatera att graffitimålarnas bild av verksamheten skiljer sig betydligt från den bild som presenteras i media. Graffiti handlar inte bara om stulen målarfärg, små signaturer och en diversifierad karriär. Ur intervjuerna har det framkommit att graffitin är något mycket mer för dessa ungdomar, för många av dem har graffitin blivit en livsstil. Betydelsen av graffitin är för vissa så stor att de har svårigheter att uttrycka känslorna och upplevelserna i några få ord. Konstnärligt intresse, spänning, adrenalinkickar, gemenskap, att bli bekräftad är några av de anledningarna som nämnts i studien. Det har även framkommit att graffitikulturen ger ungdomarna en chans att bli uppmärksammade och att få status, något som samhället inte lyckats erbjuda.

För många målare är det av stor vikt att bli "berömd" och uppmärksammad. Det vanligaste sättet att erhålla detta är att måla sin tag, throwup eller piece på så många ställen som möjligt, måla så snyggt som möjligt och på ställen där risken är stor att åka fast. För att lyckas med detta behöver målaren en publik och medaktörer som uppmärksammar handlingen och responderar på denna. För att förklara detta resonemang vänder jag mig återigen till Goffman som menar att ingen aktör i längden kan bibehålla en av honom fastställd mening med sin rollgestalt utan stöd från just en publik och medaktörer (Månsson, 2003, s170). Annorlunda uttryck så kan en ungdom inte uppfattas som en graffitimålare och därigenom erhålla berömmelse utan att exempelvis samhället och andra målare också uppfattar honom som sådan. För att avgöra utfallet av skådespelet handlar det alltså om huruvida publiken underkänner eller godkänner föreställningen och den rollgestalt som ungdomen skapat. Ur intervjuerna framkommer att ungdomarnas föreställning om sig själva som graffitimålare bekräftas på flera olika håll, bland annat av crewet, andra graffitimålare, kamrater, föräldrar, partners, polisen och väktare samt av socialtjänsten. Att samhället i stort fördömer graffiti blir en direkt bekräftelse på att ungdomarna faktiskt är "graffitimålare". Oavsett om målaren får beröm eller ett förmaningstal, vård, straff eller annan påföljd så är det en reaktion utifrån ungdomens handling och därigenom även ett bekräftande på ungdomens identitet som graffitimålare. Genom att ungdomarna får berömmelse och respekt av andra målare genom att måla på ställen där det är stor risk att åka fast bekräftar samhället återigen deras roller. Utan den rådande lagstiftningen och utan väktare och polis skulle ungdomarna inte utsätta sig för några risker och därmed ej heller erhålla statusen detta medför. Inom den egna gruppen eller den så kallade graffitikulturen får ungdomarna bekräftelse genom att de blir erkända. I dessa fall agerar den egna gruppen som publik och responderar på målarens agerande och prestation. Om ett gäng ungdomar målar ihop är de, i förhållande till varandra, medaktörer i skådespelet. Vem som är medaktörer i skådespelet beror på var, när och hur händelserna utspelar sig. Enligt Goffman kan man även uppföra en föreställning utan medaktörer, sådana tillfällen kan vara när ungdomarna målar själva om natten (Månsson, 2003, 170). Publiken i detta fall är de personer som vid ett senare tillfälle beskådar målningen eller en förälder som reagerar på att dennes son kommer hem för sent eller med färg på kläderna. Enligt Goffman har publiken en ansenlig makt. I själva verket kan man säga att aktörens kommunikation med publiken är minst lika viktig för spelet som kommunikationen med medaktörerna (Månsson, 2003, 170).

Ur intervjuerna har det framkommit att graffitins gemenskap är av stor betydelse. Gemenskapen innebär inte enbart att vara en del av ett crew utan även att vara en del av något större så som graffitikulturen i sig. Ungdomarna berättade om gemenskapen i termer av tillhörighet, vänskap och "socialisering". För många av killarna har graffiti resulterat i att de funnit betydelsefulla vänner som de kunnat dela gemensamma intressen med. Tagman menade att man håller ihop som graffitimålare även om vissa beter sig som idioter genom att exempelvis begå brott eller missbruka narkotika. Det primära enligt Tagman är att de är seriösa med målningen. Även Skeletor och Safe diskuterar gemenskapens svaga och starka länkar i termer att ta avstånd från en grupp som man inte kan stå för respektive be någon lämna gruppen. Goffman talar även han om gemenskap men använder begreppet team. Goffman menar att det sällan är en enskild individ som försöker styra ett intryck. Det handlar inte bara om den enskilde aktörens framträdande utan om en samlad grupp, ett teams. Gruppen måste som helhet göra ett framträdande och framstå som eniga för att man kan framställa en rutin (Goffman, 1974, s 73). I Skeletor och Safes fall kunde gruppen inte framstå som eniga vilket resulterade i att de som enskilda individer ej kunde styra intrycket den gav. Av denna anledning tog Skeletor och Safe saken i egna händer, de såg förmodligen inget annat sätt att påverka intrycket de gav än att lämna gruppen respektive förändra dem. För

Tagman var det primära att ge ett intryck i form av en seriös graffitimålare, att gruppen bestod av många "idioter" var inget som påverkade honom i denna aspekt.

Enligt Goffman är det vanligt att inbördes beroendeförhållande råder mellan teammedlemmar. Han menar att det finns informella regler och signaler samt små tecken som utförs i gruppen (Goffman, 1974, s 73). Man kan likna detta med vad som i intervjuerna benämnts som hierarki bland målarna. Killarna i studien uppfattade att det fanns två olika sätt att komma upp i hierarkin. Det första var att måla riktigt mycket och det andra var att måla riktigt bra. Det ultimata var kombinationen av dessa båda. Gruppen var eniga om hur hierarkin skapas men det rådde dock delade meningar om vilka de efterföljande effekterna var. Neon menar att det inte ger några praktiska fördelar att vara högt uppe i hierarkin utöver den status detta erbjuder. Till skillnad från Neon uppfattade Skeletor, Safe och Zap att det fanns fördelar så som att man kan måla över en annans målning om denne står lägre än en själv i hierarkin. Vidare framkom att man ska visa respekt för dem som står över en, annars riskerar man att hamna i "trubbel". Av den tidigare forskningen som jag har tagit del av talar Shannon (2001 & 2003) och Sundell mfl. (2002) inte nämnvärt om graffitins hierarki medan Macdonald (2001) är tydlig med hur hon uppfattar att hierarkin rangordnar målare sinsemellan. Macdonalds uppfattning skiljer sig markant från resultaten i denna studie då hon menar att hierarkin handlar om att bekräfta maskuliniteten. Hon menar att ju större fara målarna utsätter sig för desto mer respekt får de. Ju mer respekt de har desto högre status får de. Ju högre status de har desto mer av en man är de. Vad Macdonald, i sin studie, liknar vid en karriärbana inom graffiti påminner mer om vad som i denna studie liknas vid hierarkin. Enligt Macdonalds definition av "karriären" utvecklas graffitimålare genom olika handlingar och aktiviteter vilket leder till att de får en position i gruppen. Genom hårt arbetet och god vilja försöker ungdomarna klättra uppåt. Ju högre de lyckas klättra, desto högre belöning erhåller de (Macdonald, 2001). Enligt min mening kan denna karriär även ses utifrån ett hierarkiskt perspektiv, detta är dock inte något som Macdonald utvecklar i sin studie.

Ett par av studiens ungdomar visar på graffitins betydelse i form av att annan tidigare brottslighet fick stå tillbaka. Både Tagman och Skeletor menar att graffiti fyllde en sådan viktig funktion i deras liv att de ej blev inblandade i övrig kriminalitet respektive lyckades bryta en destruktiv utveckling. Till skillnad från både Skeletor och Tagman har Safe en annan uppfattning om graffiti som ett inträde till en kriminell värld. För Safe var graffiti sammankopplad med såväl droger som brottslig verksamhet. Skeletor säger sig även se detta samband då han menar att om man är svag eller mår dåligt finns risken att man genom graffiti träffar fel kamrater. Trots att Skeletor och Tagman liksom Neon, Cliff och Zap inte själva uppfattar sig som kriminella så begår samtliga brottsliga handlingar utöver graffiti. Zap, Cliff och Neon snattar. Neon tillsammans med Skeletor och Tagman röker cannabis. Sundells mfl. (2002) studie visar även den på att hans intervjupersoner inte upplever sig som mer kriminella än ungdomar i övrigt. Förklaringen som Sundell ger är att ungdomarna inte är representativa för "klottrande ungdomar" i allmänhet. En annan förklaring är att bedömningen av vad som är normalt och onormalt i allmänhet utgår från ungdomarnas kamratkrets. Om de i allmänhet umgås med mer kriminellt belastade kamrater framstår inte deras egen kriminalitet som onormal. För att ytterligare belysa detta ur en annan dimension hänvisar jag till Goffman som använder begreppet "rolldistans". Innebörden i begreppet är att individen under sina sociala möten utvecklar en förmåga att urskilja sina olika roller och sig själv, utan att konflikter diskriminerar mellan dessa två. Med distans till rollerna är det med andra ord möjligt att överskrida dessa. I vissa fall kan det vara svårt att förena de olika rollerna som en och samma person kan inneha och då hamnar man i en rollkonflikt (Månsson, 2003, 170). Utifrån Goffmans terminologi kan man uppfatta det som att Skeletor, Tagman, Neon, Cliff

och Zap har förmågan att stå vid sidan av sig själva och sitt framträdande när de begår brottsliga handlingar. De förefaller inte sammankoppla denna roll med sitt jag och sin identitet.

Enligt Goffman skapar man ett "jag" genom att bär masker och visa upp fasader som man tror att omgivningen vill se, vidare träder man in i ett agerande där varje roll har en inbyggd repertoar. En persons identitet skapas på så sätt av olika roller (Månsson, 2003, s168-169). Ungdomarna i studien är mycket mer än bara en graffitimålare även om de själva upplever att hela deras liv kretsar runt graffitin. Skeletor har en roll som fritidsledare och i den rollen yppar han inget om sitt liv som graffitimålare, man kan även säga att han har distans till rollen som klottrare. Detta gäller även för Tagman som skiljer mellan sin fritid och arbetstid. Jag upplever att de äldre killarna i studien har lättare än de yngre att skilja mellan sina olika roller. Bland annat beskriver Zap att han inte har möjlighet att planera sitt skolarbete då han är ute sent om nätterna och sedan inte orkar med skolan. För att förklara skillnaden, i killarnas ålder och förmåga att distansera sina olika roller, så vänder jag mig till Goffman, som menar att de olika rollerna tenderar att bli tydligare när man blir äldre. Han tror att detta kan bero på att man utvecklas alltifrån barndom och framåt och därmed även utvecklar en förmåga att urskilja sin olika roller och sitt jag utan att konflikter diskriminerar mellan dessa två (Månsson, 2003, s170).

I intervjuerna talade Drax, Tagman, Skeletor och Neon en hel del om graffitin i form av en konstnärlig uttrycksform. De ser graffitin som en konstform där fokus ligger på teknik, färg, form och utveckling. Tagman menar att graffitin ger variation, samt en möjlighet att utvecklas och få inspiration av andra man målar med. Shannon (2001) delade i sin studie in graffitiungdomar i fyra olika kategorier, varav en av dessa var ungdomar som främst intresserade sig för konsten. Inom denna kategori fanns det ingen eller väldigt liten annan kriminell belastning. Även om Tagman, Skeletor och Neon begått kriminella handlingar så är deras främsta fokus, när det gäller graffitin, just den konstnärliga aspekten. Av vad som framkommit i intervjuerna anser jag att de tillhör Shannons kategori "graffitimålare" framför hans kategorier "busungar" och "kriminella ungdomar". Sundell mfl (2002) talar i termer av att det konstnärliga intresset är en av tre centrala motiv när ungdomar tilltalas av graffiti-kulturen.

Den risk som graffitimålarna anser sig vara utsatta för av polis och väktare ses av vissa som något positivt. Spänningsmomentet beskrivs som kicken att "klara sig" när de gjort en målning och lyckas undkomma eller lyckats undvika att bli upptäckt. Tagman menar att det inte kan bli så mycket mer spänning eller film- och hjältekänsla i verkligheten än att måla graffiti. Cliff och Neon talar i liknande termer och menar att spänningsmomenten leder till positiva kickar. Spänning är ytterligare ett av de tre centrala motiv som Sundell mfl. (2002) nämner i sin studie. Macdonald (2001) menar att spänningen och faran en målare utsätter sig för är förknippat med möjlighet att bli någon. Ju större fara som är involverad desto mer respekt får målaren. Spänningssökandet manifesterar sig även i andra aktiviteter som vissa graffitiutövare deltar i, som till exempel att surfa på tåg. Av intervjuerna framkommer inte att någon av ungdomarna gör detta regelbundet. Skeletor har testat det men både han själv och Safe fördömer dessa handlingar då de anser att de är förknippade med en för hög risk.

7.4 ATT UPPHÖRA MED GRAFFITI

I den tidigare forskningen som jag tagit del av diskuterar författarna om varför graffitiutövare slutar med graffiti. Enligt Sundells mfl. (2002) studie varierar graffiti-karriärens längd kraftigt, många tycks sluta mer eller mindre omgående eller inom loppet av några månader eller år. De

menar att den naturliga utvecklingen är att ungdomarna åtminstone växer ifrån den illegala graffitin när de börjar närma sig tjugoårsålder. En del förstätter dock in i vuxen ålder. Enligt Macdonalds (2001) studie upphör graffitimålarna förr eller senare, och efter 19 års ålder minskar antalet personer som grips för graffitibrott dramatiskt. I denna studie är ungdomarna relativt gamla i förhållande till ungdomarna som benämns i den tidigare forskningen. Tre av de intervjuade ungdomarna, Tagman, Skeletor och Neon, är 21 år gamla, I kontakten med de tre ovannämnda är det dock inget som tyder på att de upplever sig som gamla i förhållande till andra graffitimålare. Enligt min mening kan detta förklaras med att de tenderar att umgås med likasinnade och på så sätt upplevs inte deras ålder som onormal i förhållande till omgivningen och dess övriga graffitimålare. Enligt tidigare forskning kan man, med hänvisning till deras ålder, säga att de inte är representativa för graffitimålare ungdomar i allmänhet. En förklaring till att ungdomarna i min studie är relativt gamla är att mitt urval är strategiskt. Jag har använt mig av den så kallade snöbollseffekten. När man använder sig av detta urvalsförfarande är det sannolikt att ungdomarna i studien känner varandra på ett eller annat sätt. Om jag använt mig av ett annat urvalsförfarande hade förmodligen även det påverkat åldersspridning på respondenterna. Som ovan nämnts talar Sundell mfl. (2002) om tendenserna att ungdomar som närmar sig tjugo år växer ifrån den illegala graffitin. Jag tycker att det stämmer väl överens med vad ungdomarna i denna studie berättar. Även om Tagman, Skeletor och Neon målar olagligt så uttrycker samtliga en önskan om lagliga alternativ. De yngre ungdomarna, Cliff, Safe och Zap, tror inte att lagliga väggar skulle leda till att de upphörde eller minskade det olagliga målandet. Den tidigare forskningen och min studie tyder på att de om några år har andra uppfattningar och tankar gällande detta. Vad gäller graffitikarriärens längd ser jag en svårighet att göra direkta jämförelser med Sundells mfl. studie. Sundell mfl. (2002) menar att många tycks sluta mer eller mindre omgående eller inom loppet av några månader. Ungdomarna i min studie har samtliga målat i minst ett par år och en del av dem har målat i närmare tio år. En väsentlig skillnad mellan de båda studierna är att den här studien bygger på ungdomar som ser sig själva som graffitimålare, emedan Sundells mfl. studie, till viss del, bygger på en drogvaneinventering. I drogvaneundersökningen kategoriseras ungdomarna som klottrare om de anger att de klottrat en gång under det senaste året. Jag är medveten om att Sundell mfl. nyanserar detta i sin studie, men jag tycker ändå att en direkt jämförelse är svår.

Macdonald (2001) är den, av de tidigare forskarna, som främst skriver om varför ungdomar slutar med graffiti. Hon menar att graffitimålarnas energi tenderar att minska när de blir äldre, de målar då mindre frekvent och deras attityd till subkulturen förändras. Macdonald (2001) är av uppfattningen att de äldre målarna inte behöver graffitin eller dess belöningar på samma sätt som tidigare. Deras karriär har nått sin kulmen, de har fått den status och den berömmelse de tidigare eftersträvat. Vidare får de bekräftelse från annat håll och då minskar behovet att synas. Av det som framkommit i denna studie är det inget som tyder på att ungdomarna inte behöver eller eftersträvar de belöningar som graffitin ger. För samtliga ungdomar innebär graffitin fortfarande en positiv sysselsättning där det handlar om att synas och därigenom få berömmelse och respekt. Oavsett om Tagman och Skeletor har arbeten de trivs med och som de upplever som utvecklande har detta inte kunnat ersätta de fördelar som graffitin erbjuder. Av intervjuerna kan man dock se att både Tagmans och Skeletors attityd till kulturen har förändrats under de år som de har varit aktiva målare. I dag fokuserar de på kvalitet framför kvantitet och känner inte ett lika stort behov att uppleva spänningen. Jag anser dock att man inte kan likställa denna attitydförändring med Macdonalds (2001) tankar om en avklingande energi till målandet, snarare tvärtom. Idag är graffitin i form av en konstnärlig uttrycksform viktigare än någonsin för dessa killar. Safe är den enda killen i studien som jag uppfattar det har lite energi till graffitin. Min uppfattning är dock att Safes huvudsakliga intresse för

graffitin inte rört sig om konsten utan snarare om spänningen och kriminaliteten. När Safes nu står inför en placering på ett behandlingshem är graffitin inget han prioriterar, hans tid och ork räcker inte till. Kanske är detta ett sätt för Safe att helt upphöra med graffitin?

I intervjuerna nämner ungdomarna att åka fast, att inte längre få uppskattning samt skulder eller att åtalas som något som de tror kan leda till att de så småningom upphör med målandet. Skeletor tror, liksom ett par andra killar i studien, att de kommer att sluta måla olagligt när de får barn. Anledningen till detta är att deras handlingar då inte bara påverkar dem själva utan även en annan individ som står dem nära. Macdonald (2001) menar att när en målare blir lite äldre blir också hans karriär, i förhållandet till andras, mer markant. Detta kan man känna igen i killarnas tankar att upphöra med målandet när de bildar familj. De uttrycker sig i snarlika termer som Macdonald då hon menar att graffitiungdomarnas symboliska lön, med åldern, ställer sig i skarp kontrast med en "börsmäklares". Skeletor gör inte en direkt koppling till inkomst utan relaterar snarare till att hans inkomst inte kan täcka eventuella skulder. Som han själv uttrycker det, oroas han bland annat av att: "inte kunna köpa sitt barn gympadojor".

Samtliga ungdomar vittnar på ett eller annat sätt om att det är svårt att sluta med graffitin. Exempelvis tror Skeletors mamma att sonen behöver avgiftning för att kunna upphöra medan Tagman talar i termer om att "man vill uppleva det gång på gång". Av det samlade intervjumaterialet framstår det tydligt att många av killarna har svårt att identifiera sig med tanken att inte längre vara en "graffitimålare", som Tagman uttrycker det:

"Jag har nog svårt att se mig själv sluta. När jag inte har målat på ett tag så blir jag besviken på mig själv. För mig är det viktigt att hålla kvar något från mitt gamla liv nu när jag är inne i jobbvärlden. Jag vill göra saker som jag inte kunde göra när jag var liten, saker som jag då drömde om. Jag vill glädja lilla killen inom mig". (Tagman, se även sidan 46)

8 SLUTDISKUSSION

I detta slutliga kapitel avser jag att sammanfatta studien samt belysa de övergripande resultat jag dragit och den lärdom jag erhållit. Studien har även väckt många nya frågor och reflektioner, vilka jag även kommer att åskådliggöra här.

8.1 SAMMANFATTNING

Syftet med studien var att öka kunskapen och förståelsen om hur ungdomarna som målar illegal och/eller legal graffiti själva ser på klotter respektive graffiti. Studien avgränsades till att gälla ungdomar som är eller har varit aktuella vid familjesektion på Bromma stadsdelsförvaltning eller ungdomar som lever eller har levt i Bromma stadsdel. Studien bygger på en kvalitativ metod i form av 14 stycken intervjuer med sju graffitimålare. Respondenterna valdes ut genom ett strategiskt urval. Vidare analyserades den samlade empirin med hjälp av tidigare forskning och teoretiska begrepp. För att få en bred bild av tidigare forskning valde jag att studera rapporter och avhandlingar av forskare från olika ämnesfält. De teoretiska begrepp jag använde mig av härstammar från Goffmans dramaturgiska modell.

Ur studien har jag inte lyckats skönja någon entydig definition av klotter respektive graffiti. Ömsom används termen klotter, ömsom graffiti, man kan man säga att det råder en viss begreppsförvirring på området. Definitionerna är präglade av såväl estetiska, juridiska som moraliska värderingar. Hur ungdomarna i studien använder begreppen varierar.

Den vetenskapliga kunskapen om graffitikulturen är relativt god vad gäller vilka som börjar måla och av vilka anledningar. Ungdomarna i studien började måla graffiti mellan elva och sexton års ålder, majoriteten av dem började dock mellan tolv- och tretton års ålder. De flesta började tillsammans med någon eller några kompisar, och generellt sett kände de någon eller några som redan var aktiva graffititövare. Ungdomarna kommer från olika familjebakgrunder och har olika socioekonomiska förutsättningar, de utgör med andra ord ingen homogen grupp. Den främsta anledningen att ungdomarna börjar med graffiti är, enligt denna studie, deras behov att blir sedda, bekräftade och uppmärksammade. När samhället inte erbjuder ungdomarna denna möjlighet söker de, i en sorts självbevarelsedrift, detta från annat håll. Sammantaget kan man konstatera att graffitimålarnas bild av verksamheten skiljer sig betydligt från den bild som presenteras i media. Graffiti handlar inte bara om stulen målarfärg, små signaturer och en differentiell karriär. Graffitin har för många ungdomar blivit en form av livsstil. Ungdomarna talar om graffitins betydelse i form av ett konstnärligt intresse, spänning, adrenalinkickar, gemenskap och bekräftelse. Vidare har det framkommit att graffitikulturen erbjuder ungdomarna en chans att bli uppmärksammade och att få status, något som samhället inte lyckats erbjuda. Ungdomarna vittnar dock om att det är svårt att sluta med graffitin. Att åka fast, att inte få uppskattning längre eller att bilda familj är några av de orsaker som ungdomarna nämner som potentiella orsaker till att de en dag upphör med den illegala graffitin.

Runt om i Sverige och i resterade delar av den industrialiserade världen finns metoder och modeller för att förebygga illegal graffiti. Erfarenheter tyder på att snabb sanering av ner-

klottrade ytor, i kombination med andra åtgärder, kan ge goda resultat. Enligt en rapport från Brottsförebyggande rådet är det dock ovanligt med utvärderingar av det förebyggande arbetet varpå det ofta saknas kunskap om vilka åtgärder, eller snarare vilka kombinationer av åtgärder som fungerar.

8.2 EGNA REFLEKTIONER

Att arbeta med den här uppsatsen har varit mycket givande och spännande. Studien har inte bara gett mig ny faktakunskap, utan jag anser mig ha erhållit en ny förmåga att se graffitin ur olika perspektiv. För mig har en ny verklighet öppnat sig som jag tror kommer att gynna mig i mitt arbetet med ungdomar som målar illegal graffiti.

Personligen blev jag förvånad över de skillnader som råder mellan ungdomarna i studien och vad de uppger som tilltalande i graffitikulturen. I massmedia tenderar ungdomarna att ses utifrån en schablonmässig likformighet, medan forskningen som jag tagit del av ger en något mer nyanserad bild. Shannon (2003) liksom Sundell mfl. (2002) menar att man inte kan peka ut någon typisk klottrarkaraktär och att detta i sådana fall vore ett olyckligt förenklande av en komplicerad verklighet. Macdonald (2001) är inte fullt lika tydlig som Sundell och Shannon då hon snarare söker ungdomarnas gemensamma nämnare i sin studie. Vad man bör ha i åtanke, som kan förklara skillnaden mellan forskarna, är att de kommer från olika ämnesfält och fokuserar därmed på olika faktorer. Detta, tillsammans med andra metodologiska reflektioner, diskuteras dock utförligare i det tidigare metodkapitlet. Enligt min mening är de graffitimålade ungdomarna ingen homogen grupp och bör därmed inte bemötas som sådan. Det är med andra ord av stor vikt att inte försöka finna en metod för att bemöta dessa ungdomar, det gäller att varje metod, insats eller förebyggande åtgärd är individuellt anpassad till en specifik ungdom. I studien framkom bland annat att de äldre graffitimålarna skulle upphöra med illegal graffiti om lagliga alternativ fanns, detta eftersom graffitins främsta betydelse för dem är den konstnärliga uttrycksformen. De yngre målarna, som främst tilltalas av spänningen, menar att lagliga alternativ inte skulle leda till att de upphörde med den illegala graffitin. Dessa skillnader, bland många andra, är viktig kunskap som jag kommer att föra med mig inte bara till socialtjänsten utan även till andra myndigheter och organisationer som arbetar med dessa ungdomar.

Om man läser denna studie utan att reflektera eller närmare granska den tror jag att man kan få en förskönad bild av graffitin. Dessa ungdomar har, enligt min mening, en otrolig förmåga att beskriva graffitins betydelse i positiva termer. Naturligt, så är det inte lika lätt att kritiskt granska något man själv är mitt uppe i. Jag tycker inte att man skall förringa de positiva aspekterna med graffitin, men man måste se dem i sitt sammanhang. Av studien framkommer det bland annat att vissa ungdomar är uppe sent om natten för att måla, eftersom risken att bli upptäckt då är som minst. En av killarna uttrycker tydligt att han har svårigheter att orka upp till skolan när han varit ute och målat. Jag frågar mig även vem ungdomarna möter mitt i natten i tunnelbanans mörka kulvertsystem. En av de intervjuade berättade om sina nattliga eskapader i tunnelbanesystemet då han stött på både psykiskt sjuka och missbrukare. De flesta är säkert harmlösa men hur vet man det? Hur kan man garantera att man inte skrämmer eller provocerar någon som inte själv kan kontrollera sitt eget handlande? Jag är medveten om att detta är en förenkling och en kategoriserig av människor men jag tycker ändå att det är viktigt att reflektera över sådana här frågor. Ytterligare en aspekt som jag räds över är att en del ungdomar surfar mellan tunnelbanevagnarna. Denna risk är förknippad med allvarliga olyckor och i värsta fall döden. Inte att förglömma är riskerna att åka fast och lagföras för brott i form av skadegörelse. Att i unga dar dömas till höga skadestånd saknar för många en betydelse. När man är ung har man många gånger inte förmågan att förstå vilka konsekvenser

brottet och dess straff kommer att medföra senare i livet. Slutligen vill jag även påtala att åtminstone en av studiens ungdomar ser graffitin som en inkörsport till annan kriminalitet. För att ha råd att måla, vilket är kostsamt, har han begått kriminella handlingar såsom snatteri, stöld och personrån.

De flesta föräldrar till ungdomarna i studien är medvetna om att deras barn målar graffiti. En del accepterar vad deras söner sysslar med emedan andra fördömer det eller försöker motivera dem att upphöra. Viktigt att tänka på är att dessa uppfattningar är utifrån de ungas perspektiv och föräldrarna kanske skulle beskriva det annorlunda. Jag har fått intryck av att ungdomarna romantiserar graffitin och dess kultur inför sina föräldrar. Ungdomarna döljer hur mycket de målar, när de målar och vilka risker som ibland är sammankopplade med graffitin. Detta är inget som förvånar mig då jag tror att ungdomarna själva ibland har svårigheter att se de negativa aspekterna. Av den anledningen tror jag att adekvat information till föräldrarna är av stor betydelse. Av studien har det även framkommit att en del föräldrar har haft stor inverkan på sina söner när det gäller att hindra eller minska den illegala graffitin. Föräldrarnas inställning och deras agerande, har i flertalet fall, en stor betydelse för hur pass aktiv ungdomen är vad gäller att måla.

En annan sak jag noterat under resans gång är socialtjänstens roll för de graffitimålade ungdomarna. Av intervjuerna framkom att flertalet ungdomar haft en kontakt på socialtjänsten men att deras socialsekreterare inte nämnvärt talat om graffitin, trots att detta varit känt. Enligt ungdomarna har de främst talat om annat såsom livet i allmänhet. Är det så att socialtjänsten känner att de enbart har en stödjande roll och inte ett behandlingsansvar? Viktigt är dock att hålla i minnet att det är ungdomarnas egen beskrivning av socialsekreterarnas roll som framkommer i studien. Det är möjligt att socialsekreterarna skulle beskriva sin uppfattning på annat sätt.

Om socialtjänsten och andra organisationer skall arbeta för att motverka den illegala graffitin finns det många viktiga aspekter att ha i åtanke för att uppnå bästa möjliga resultat. Av vad som framkommit i denna studie tycks det vara svårt att motivera etablerade graffitimålare att upphöra. Av den anledningen tror jag att man i större utsträckning måste satsa på det preventiva arbetet och därmed motverka en nyrekrytering. Jag är av den uppfattningen att ett förebyggande arbete ger en bättre effekt ju fler preventiva insatser som kan mobiliseras. Tidigare beprövad erfarenhet tyder på ett samarbete mellan kommunala- och statliga myndigheter såväl som friviliga organisationer och privata företag har givit gynnsamma resultat. Aktörer som skulle kunna ingå i ett sådant nätverk är skola, föräldraföreningar, socialtjänst, kultur och fritid, polismyndigheten, trafikföretag och fastighetsägare. Alla dessa aktörer måste då arbeta målinriktat och med ett gemensamt förhållningssätt för att minska den illegala graffitin. I diskussioner om preventiva insatser får man ändå inte glömma att även fortsättningsvis satsa på att finna arbetssätt att motivera de mer etablerade målarna att se de individuella och samhälliga riskerna med att måla illegal graffiti. Generellt sett tror jag att man måste stimulera till en aktiv fritid där ungdomarnas egna intressen står i fokus. De ungdomar som har konsten som främsta intresse måste ges en möjlighet att utveckla detta och visa upp sina alster. Under vilka former detta skall ske måste dock övervägas med stor noggrannhet. Ett annat viktigt resultat av denna studie är att ungdomar har ett stort behov av att bli uppmärksammande, bekräftade och respekterade, detta bör man ha i åtanke i alla sammanhang där ungdomar vistas. Skolans roll att ”se” ungdomarn kan inte nog betonas.

8.3 FORTSATT FORSKNING

En sådan här studie ger sällan alla svar man söker. Personligen anser jag att ju mer man lär sig, ju mer vill man veta. Under arbetets gång har jag fått många frågor belysta, samtidigt som fler idéer och frågor har väckt mitt intresse. Jag kan inte gå in på alla mina reflektioner här, men jag kommer att delge några som jag tycker skulle vara av intresse för en fortsatt forskning.

Av studien har det framkommit att föräldrarnas inställning till graffiti har stor betydelse för de ungdomar som målar. Om föräldrarna tydligt visat sin ståndpunkt och satt realistiska gränser och regler, visar intervjuerna i några fall att sönerna påverkades vad gäller den utsträckning de målade. Dessa resultat är baserade på hur ungdomarna själva upplever sina föräldrars roll och dess betydelse. Så vitt jag sett finns det inte så mycket forskning som fokuserar på föräldrar som främsta informationkanal. Jag tycker att det skulle vara av intresse att göra en studie om hur föräldrarna själva ser på graffiti-kulturen och deras ungdomars roll i denna. Jag tror att en sådan studie skulle ge matnyttig kunskap om hur man kan bemöta och informera föräldrar samt stödja de som har ett behov av detta.

En annan fråga som väckts under arbetets gång är varför det inte finns några bra utvärderingsmetoder för det preventiva arbetet med legala alternativ. Otaliga kommuner inom Sverige har testat olika former av laglig graffiti, alltifrån legala väggar till graffiti-kolor och utställningar. Ingen av dessa kommuner har dock haft en utvärdering av sådan kvalitet att man kunnat dra någon säker slutsats om vilka åtgärder, eller vilken kombination av åtgärder som varit verksamma. Personligen tycker jag att det är anmärkningsvärt att kommunerna inte har satsat resurser på att följa upp sina insatser. Är det så att man inte tillräckligt eftersträvar denna kunskap eller är det så att det faktiskt saknas resurser eller metoder att följa upp det förebyggande arbetet? Eller kan det vara så att samhället skapar, mer eller mindre, ogenomtänkta åtgärder för att blidka eller om man vill kalla det "tysta" exempelvis fastighetsägare? Ett annat alternativ är att man inte tror på de egna insatserna och räds av vad en utvärderings eventuella resultat skulle visa. Jag är medveten om att det föreligger svårigheter att mäta och utvärdera sådana här insatser, men av den anledningen ser jag en betydelse av att man genom forskning försöker finna en god metod för detta.

Slutligen tycker jag att det vore av intresse att studera vad som skulle kunna få ungdomar att sluta med graffiti och vad som de själva upplever som vägen ut. Vilka hinder eller möjligheter uppfattar ungdomarna att de mötter på sin väg ut ur graffiti. Vad är, enligt dem, den bidragande orsaken till att de inte längre målar illegalt. Den här studien har visat att många ungdomar, som är mitt inne i graffiti-kulturen, har svårigheter att se de negativa aspekterna av sitt målade och vad som skulle kunna få dem att sluta. Mot bakgrund av detta tycker jag det skulle vara spännande att genomföra en liknande studie som denna, men då enbart med ungdomar upphört med den illegala graffiti. Vad jag vet finns det idag ingen forskning som enbart fokuserar på dessa ungdomar.

Litteratur

- Angelöf B, Jonsson T (1990) *Introduktion till socialpsykologin*, Studentlitteratur, Lund.
- Ely, Margot (1993) *Kvalitativ forskningsmetodik i praktiken – cirklar inom cirklar*, Studentlitteratur, Lund.
- Estrada, F., Flyghed, J. (2001) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*, Studentlitteratur, Lund.
- Goffman, Erving (1974) *Jaget och maskerna*, Rabén & Sjögren, Stockholm.
- Halvorsen, Knut (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund.
- Hollari, Solveig (2003) *Klotter- En inventering av förebyggande åtgärder*, Edita Norstedts AV, Stockholm.
- Jacobson, Malcolm (2003) *Overground*, Dokument förlag, Stockholm.
- Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund.
- Lindgren, Gerd (1994) *Fenomenologi i praktiken*, Studentlitteratur, Lund.
- Macdonald, Nancy (2001) *The graffiti subculture – Youth, Masculinity and Identity in London and New York*, Palgrave Macmillan, Storbritanien.
- Månsson, Per (2003) *Moderna samhällsteorier*, Prisma, Stockholm.
- Patel, R., Davidsson, B. (1994) *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Studentlitteratur, Lund.
- Ritzer, George (1996) *Sociological Theory* (4 ed), McGraw-Hill, New York.
- Shannon David (2001) *Graffiti and Adolescent Delinquency –An analysis of Short Term Career Trajectories*, Kriminologiska institutionen, Stockholm.
- Shannon David (2003) *Swedish Graffiti –A criminological perspective*, Kriminologiska Institutionen, Stockholm.
- Sundell, K., Shannon, D., Andréa Löfholm, C. (2002) *Stockholmsungdomar som klottrar*, FoU-rapport 2202:10.
- Starrin, B. Svensson, P-G. (1994) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*, Studentlitteratur, Lund.
- Trost, J., Levin, I. (1996) *Att förstå vardagen*, Studentlitteratur, Lund.

Tidningsartiklar

- Lindblom John (2002) 29 000 klotterbrott – klotter och skadegörelse kostar Stockholms kommuner över 50 miljoner kronor. *Metrostockholm* från 2004-02-02.

Hård Calle (2004) Graffitimålare får lön av kommunen. *Västerbottens-Kuriren* från 2004-04-01.

Optiz Caspar (2004) Klottret fortsätter öka kraftigt. *Dagens Nyheter* från 2004-01-12.

Övriga källor

HSFR etik (1990) *Forskningsetiska principer för humaniora och samhällsvetenskap*. Stencil, 1990.

Svenska akademiens ordlista (1995) Nordstedts förlag, Stockholm.

Nationalencyklopedin (1994) band 7.

Psykologilexikon (1997) Natur och Kultur, Stockholm.

Internet

@ 149s hemsida, New York City Cyber Bench, 1998, refererad 2003-12-10, <http://www.at149st.com/taki.html>

Sveriges riksdag, Rixlex, Brottsbalken, refererad 2004-04-10, <http://www.riksdagen.se/debatt/>

Sveriges riksdag, Rixlex, Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga, refererad 2004-04-10, <http://www.riksdagen.se/debatt/>

Sveriges riksdag, Rixlex, Polislagen, refererad 2004-04-10, <http://www.riksdagen.se/debatt/>

Sveriges riksdag, Rixlex, Socialtjänstlagen, refererad 2004-04-10, <http://www.riksdagen.se/debatt/>

Internetfoton

Figur 1.0, Down Souths hemsida, refererad 2004-05-11, <http://www.caustik.cjb.net/>

Figur 1.1, Art Crimes hemsida, refererad 2004-05-11, <http://www.graffiti.org/faq/graffiti.glossary.html>

Figur 1.2, Pendelns hemsida, refererad 2004-05-11, <http://www.pendeln.tk>

INTERVJUGUIDE

BERÄTTA OM DIG SJÄLV

ÅLDER
FAMILJEFÖRHÅLLANDE
SYSSELSÄTTNING
FÖRSÖRJNING

BERÄTTA OM DINA FRITIDSINTRESSEN

NUVARANDE INTRESSEN
TIDIGARE INTRESSEN

BERÄTTA HUR DU SER PÅ KLOTTER RESPEKTIVE GRAFFITI

BESKRIV VAD DU SJÄLV GÖR

BERÄTTA OM DITT MÅLANDE

NÄR BÖRjade DU MÅLA
VARFÖR
VAD MÅLAR DU
NÄR MÅLAR DU
VAR MÅLAR DU
MÅLAR DU FRÄMST LAGLIGT ELLER OLAGLIGT
POSITIVA SIDOR MED MÅLANDET
NEGATIVA SIDOR MED MÅLANDET

BERÄTTA OM HUR DIN OMGIVNING SER PÅ DITT MÅLANDE

FAMILJEN
PARTNER
KOMPISAR
SKOLA
SOCIALTJÄNST
POLISEN

BERÄTTA VAD DU TROR OM FRAMTIDEN, TROR DU ATT DU KOMMER ATT SLUTA MÅLA ELLER ATT FORTSÄTTA

VILKA HÄNDELSER ELLER SITUATIONER SKULL KUNNA LEDA TILL ATT DU SLUTAR MÅLA RESPEKTIVE FORTSÄTTER ATT MÅLA

ORDLISTA

Bajta: Att kopiera en annan målars stil (Jacobson, 2003).

Blackbook: Pärm där graffitimålaren samlar bilder av sina målningar (Jacobson, 2003).

Bomba: Tagga mycket (Jacobson, 2003).

Burner: Riktigt bra graffitimålning (Jacobson, 2003).

Crew: Grupp av graffitimålare (Jacobson, 2003).

Kanna: Färgburk som används till graffitimålning (Hård, 2004).

Old school: betecknar gammal graffiti (Jacobson, 2003).

Outline: Konturlinje på en graffitimålning (Jacobson, 2003).

Pieca: Måla graffiti, efter piece (Jacobson, 2003).

Piece: Graffitimålning (Jacobson, 2003).

Skissa: Skissandet innebär att rita och ibland färglägga graffitimotiv på vanligt papper. Det är i detta skissandet som en stor del studiens ungdomar utvecklar sin stil. Det är bland annat här de provar nya idéer (Estrada mfl. 2001).

Surfa: Att surfa mellan vagnarna innebär att man åker mellan två vagnar från en station till en annan, när tåget står stilla hoppar graffitimålarna av för att måla, sen hoppar de på igen när tåget börjar åka (Hård, 2004).

Tag: En graffitimålars signatur (Jacobson, 2003).

Tagga: Skriva taggar (Jacobson, 2003).

Throwup: Snabbt utförd bokstavskontur med eller utan ifyllning (Jacobson, 2003).

Toy: Nybörjare eller dålig graffitimålare (Jacobson, 2003).

Wholecar: Graffitimålning som täcker hel vagnsida (Jacobson, 2003).

Windowdown: Målning under fönstren, längs med en hel tågagn (Jacobson, 2003).

Writer: Graffitimålare (Jacobson, 2003).

Writers Bench: Träffpunkt för graffitimålare (Hård, 2004).